

Risto Suominen
LIEDON-TARVASJOEN KANSALAIPOISTO
1970-2005

OPISTO • ILO OPPIA!

LIEDON-TARVASJOEN KANSALAIPOISTO

**LIEDON-TARVASJOEN KANSALAIPOISTO
1970-2005**

Liedon-Tarvasjoen kansalaisopisto 1970-2005

kirjoittanut Risto Suominen

Kannen kuva:

Jaana Aarikka suunnitteli keväällä 2003 Vanhan sisäänkäynnin yhteyteen reliefin *Kasvun säteet* yhdessä Liisa Harjalan, Marjatta Hiiterän, Vappu Kylä-Liuhalan ja Leena Virtalan kanssa.

Priimus Paino Oy
Loimaa 2005

SISÄLLYS

Johdanto	6
Kansalais- ja työväenopistojen synty ja määrällinen kehitys	7
Liedon-Tarvasjoen kansalaisopiston synty	9
Liedon-Tarvasjoen kansalaisopiston hallinto	12
Opiston rehtorit	12
Vakituiset opettajat	13
Tuntiopettajat	14
Muu henkilökunta	14
Opiston yhdysmies	15
Opiskelijat	16
Toimitilat	17
Opetus	19
Kielet	23
Kädentaidot	23
Musiikki	26
Mieskuoro	26
Viihdekuoro	27
Torvisoittokunta	27
Harmonikka	28
Näytelmät	28
Liikunta, jooga ja tanssi	30
Tietotekniikka	31
Kuvataiteet	32
Avoin korkeakouluopetus	33
Erityisryhmät	33
Täydennyskoulutus	34
Ajan hermolla	34
Asiakastyytyväisyys	35
Erityistapahtumat	36
Opiston logo ja viiri	38
Maksut ja talous	38
Opistolainsäädännön muutokset	40
Opistolaisyhdistys	41
Opiston opetustunnit ja opiskelijat 1970-2005	44
Opiston opettajat ja luennoitsijat 1970-2005	45
Lähteet ja kirjallisuus	61

Johdanto

Kolmekymmentäviisi vuotta ei ole kovin pitkä ajanjakso seuran tai yhdistyksen historiana. Se on kuitenkin jo aika, jolloin useimmat alun perin mukana olleet ihmiset ovat vaihtuneet ja esim. paljon arvokasta tietoa on hävinnyt tai häviämässä heidän mukanaan. 35 vuotta on siten selvästi aika, jonka tapahtumia ja asioita kannattaa kirjata muistiin.

Vanhoja opistoasioita tutkiessani iloitsin hyvistä paperille kirjoitetuista pöytäkirjoista. Pelkkien päätösten sijaan olisin toki halunnut lukea ajankohtaisista keskusteluista laajemminkin. Samalla mietin, miten tulevat sukupolvet saavat aikanaan ulos kunkin ajan koneilla taltioidun tiedon. Toinen ilon asia on ollut paikallislehti Turun Tienoo, joka on koko opiston historian ajan kertonut ammattitaitoisesti ja positiivisessa hengessä opiston toiminnasta lukijakunnalleen. Näistä lehtijutuista löysin myös sitä lihaa luiden ympärille, mitä päätöspöytäkirjoista jäin kaipaamaan.

Opiston historiaa kootessa huomasin, kuinka paljon yhteiskunta ja toimintatavat ovat muuttuneet näinkin lyhyellä ajanjaksolla. Opistojen kohdalla valvonnan siirtyminen valtiotasolta toiminnan ylläpitäjälle eli kunnalle on ollut suuri muutos. Opiskeltavat aineet ovat pysyneet lähes samoina, vain kurssien nimet ovat saattaneet vaihtua toisiksi ja harrastuksen tilalle on tullut tavoitteellisuus. Opiskelijatkin ovat muuttuneet. Opistoihin hakeudutaan entistä useammin tutkintomielessä, vaikka sosiaalisen kohtaamisen merkitys on varmaan edelleen suuri. Hyvin monelle opintopiiriin osallistuminen on arjen työn vastapaino. Opiston toiminnan alkuvaiheessa opistolaisyhdistyksen järjestämät iltamat olivat suosittuja, mutta muut viihteen lajit ovat ajaneet kuitenkin jo kauan sitten niiden ohi.

Liedon-Tarvasjoen kansalaisopiston historiaan sisältyy useita erilaisia jaksoja jo 35 vuoden ajalla. Merkittävin jakso oli tietysti rehtori Mikko Vahvaselän 30-vuotinen työkausi. Aluksi elettiin kouluhallituksen tarkassa seurannassa, sitten seurasi lama ja pula opetustunneista. Tilaongelma on seurannut koko ajan, kuten myös tunne siitä, että toimitaan "toisten nurkissa". Opiskelijamäärän kasvu on kertonut opiskelijoiden ja toimintarahojen säilyminen päättäjien luottamuksesta. Opiston pitkäaikaisin opettaja Timo Uusitupa määritteli opistoa Turun Tienoossa 18.4.1984 seuraavasti: "On se ihmeellinen asia, että on tällainen opisto. Mitä nämä kaikki ihmiset ilman tätä tekisi? Kyllä sen kaikesta huomaa, että kun on pätevä ohjaaja niin kyllä eri asioiden taitajia löytyy". Rehtori Vahvaselän

määritelmä on kymmenen vuotta nuorempi: "Opisto on henkisen koulutuksen tavaratalo, jonka hyllyiltä opiskelija voi poimia tavaraa kädentaidoista avoimeen korkeakouluopetukseen. Opisto on selvästi kääntynyt tavoitteellisen opiskelun suuntaan."

Kansalais- ja työväenopistojen synty ja määrällinen kehitys

Kansalaisopistojen syntyidea ajoittuu 1840-luvulle. Kansallisuusaatteen innostamat ylioppilaat kiteyttivät ohjelmansa tuolloin iskulauseeksi: "Suomi on kansallistettava, kansa on sivistettävä." Tälle pohjalle rakentui se toiminta, joka ensinnäkin tähtäsi kirkollisen kansanopetuksen uudistamiseen kansakoulumuotoiseksi ja toisaalta sivistysharrastusten virittämiseen sekä ylläpitämiseen myös varttuneen nuorison ja aikuisten keskuudessa. Yleisen kansanopetuksen kehittämistä ja aikuistuneen väen sivistysharrastusten edistämistä nimitettiin yhteisesti kansansivistystyöksi. Aikuisten sivistysharrastusten edistämistä alettiin kutsua lisäksi vapaaksi kansansivistys- tai kansanvalistustyöksi. Tällä haluttiin korostaa työlle ominaista vapaan kansalaistoiminnan luonnetta erotuksena yleisestä koulumuotoisesta kansanopetuksesta.

Vapaata kansansivistystyötä ei Suomessa, kuten monissa muissa maissa ja kehitysmaissa yhä edelleen, tarvinnut aloittaa lukutaidon opettamisella. Kirkon opetustoimen ansiosta lukutaito oli jo varsin yleinen. Ylioppilaiden keskeiseksi tehtäväksi muodostui tämän vuoksi kansantajuisten kirjallisuuden toimittamisen ohella sen tavoitettavuuden lisääminen. Kirjastoilla oli suuri merkitys sivistysharrastuksen leviämässä. Vuosisadan puolivälin jälkeen ylioppilaat ja "nuoret akateemiset kansalaiset" alkoivat pitää myös yleistajuisia esitelmiä, "oppipuheita", aluksi Helsingissä ja vähitellen myös maaseudulla.

Vapaata kansansivistystyötä aloitettaessa kansalla käsitettiin ensisijaisesti maatalous- ja muuta siihen verrattavaa maaseutuväestöä. "Yhteistä kansaa" oli kuitenkin kaupungeissakin: kisällejä, oppipoikia ja kaupan apulaisia, piikoja ja renkejä kaupunkilaisten palveluksessa sekä rakennus-, kuljetus- ja muita tämäntapaisia töitä tekeviä ulkotyömiehiä, joita yhteisellä nimellä kutsuttiin työväeksi. Työväkeen kuuluviksi eli "ruumiillisen työn tekijöiksi" arvioitiin Helsingissä 1870 n. 40 % väestöstä ja Tampereella 86 % väestöstä. Työväestön sivistystaso oli alhainen ja sosiaaliset olot kurjat. Työväki oli kouluttamatonta, vain harva oli kansakoulunkaan käynyt. Työväki alkoi

toisaalta itse järjestää itselleen opintotoimintaa, toisaalta työnantajat ryhtyivät järjestämään työvälle sivistysmahdollisuuksia: kirjastoja, lukuseuroja, luentoja ja alkeisopetusta.

Ensimmäinen maahamme perustettu kansalaisopisto oli Tampereen työväenopisto 1899. Tämän opiston esikuvana oli Tukholmaan 1880 perustettu työväenopisto. Autonomian aikana perustettiin kaikkiaan yksitoista opistoa kymmeneen kaupunkiin. Ensimmäisten opistojen perustamisvaiheessa niitä nimitettiin työväenopistoiksi. Opistot olivat kunnallisia, mutta niillä oli läheinen yhteys työväenliikkeeseen. Nimityksellä viitattiin siihen, että opistot oli osoitettu työväestölle tai ”rahvaalle kansalle”. Kuitenkin alusta asti korostettiin sitä, että opistoihin toivotaan opiskelijoita kaikista kansalaispiireistä ja että opetus on poliittisesti sitoutumatonta ja tieteelliselle maailmankuvulle rakentuvaa. 1920-luvulta alkaen osa uusista opistoista otti kansalaisopisto-nimen käyttöönsä. Vuoden 1962 laissa kansalais- ja työväenopistojen valtionavusta kansalaisopisto-nimike tuli virallisesti käyttöön työväenopiston rinnalle. Vuoden 1992 kansalaisopistolaki muutti opistojen yleisnimen kansalaisopistoksi.

Suomen itsenäistyttyä vuonna 1917 työväen sivistyspalveluja haluttiin lisätä kansallisen yhtenäisyyden takaamiseksi. Sekä porvaristo että vasemmisto olivat yksimielisiä siitä, että kansansivistystyö voi yhdistää kansaa ja tasoittaa puolueristiriitoja. Sotien välisenä aikana uusien opistojen perustaminen oli aluksi ripeää mutta tasaantui myöhemmin. Vuonna 1945 opistoja oli yhteensä 64. Kun julkisia varoja opistojen perustamiseen ei ollut tarpeeksi, aikaisemmasta poiketen myös yksityiset kannatusyhdistykset alkoivat perustaa opistoja. Tällöin opistojen nimeksi valittiin usein kansalaisopisto tai vapaapisto työväenopiston sijaan.

Ensimmäiset työväenopistot toimivat ilman valtiovallan pysyvää ohjausta ja opistojen yhteistoimintaa. Tilanne muuttui itsenäisyyden ajalla. Työväenopistojen vuonna 1917 alkanut yhteistyö pyrki luomaan opetustyöhön yhtenäisyyttä. Valtionavun myöntäminen, erityisesti valtionapulainsäädännön aikaansaaminen, merkitsi opistojen tehtävän ja toimintamuotojen virallista määrittelyä sekä niiden toiminnan jatkuvaa valvontaa. Vähitellen voitiinkin ryhtyä puhumaan asemansa sekä tehtävänsä ja toimintatapojensa puolesta vakiintuneesta vapaan kansansivistyksen muodosta.

Uusi valtionapulainsäädäntö paransi opistojen toimintaedellytyksiä ja edisti opistojen perustamista maaseudulle 1960-luvulla. Lainsäädäntö mahdollisti opistojen opetusohjelman monipuolistamisen paikallisten sivistys- ja koulutustarpeiden mukaiseksi, jolloin opistoista kaavailtiin monipuolisia aikuiskasvatuksen, harrastustoiminnan ja kulttuuritoiminnan keskuksia. Kansalaisopistojen omistussuhteet muuttuivat niin, että kun lukuvuonna 1944-45 kunnallisia opistoja oli reilu kolmasosa, lukuvuonna 1969-1970 neljä viidestä opistosta oli kunnallisia. Vuonna 2000 yksityisiä opistoja oli 26 eli kymmenesosa opistoista. Nykyisin opistoja on 250.

Liedon-Tarvasjoen kansalaisopiston synty

Lietolaiset mielivät kuntaan 1890-luvulla Varsinais-Suomen kansanopistoa, 1930-luvulla Varsinais-Suomen emäntäkoulua ja 1960-luvulla maanviljelyskoulua. Jorma Puhakka teki Liedossa keväällä 1968 kyselyn kuntalaisten viihtyvyyttä lisäävistä asioista. Vastausten mukaan viihtyvyyttä kunnassa lisäisivät seuraavat asiat: nuorisotalo 23,9 %, urheilutalo 23,4 %, uimahalli 17,0 %, lastentarha/-seimi 11,6 %, elokuvateatteri 10,3 %, olutbaari 7,4 %, muut (pesula, maauimala, työväenopisto ym.) yht. 7,4 %. Kyselyn mukaan olutbaarin tarve ohitti siis kansalaisopistotarpeen. Tämä ehkä selittää myös sen, ettei opiston perustaminen herättänyt sen suurempaa julkista keskustelua.

Koulutuslautakunnan puheenjohtaja Leena Karinen totesi opiston 20-vuotisjuhlassa vuonna 1990, että kunnia opiston perustamisesta kuuluu Pentti Lahdelle. Karisen mukaan opistoidea oli syntynyt Lahdelle opettajainhuoneessa. Merkittävä vaikutin oli varmasti myös vuoden 1962 laki kansalais- ja työväenopistojen valtionavusta. Uuden lain keskeinen uudistus oli valtionosuusprosentin kohoaminen 70 %:iin hyväksytyistä käyttökustannuksista. Lain ansiosta opistotoiminta tuli kunnille edullisemmaksi ja opistoja perustettiin paljon. Liedossa kansalaisopiston perustamiseen tähtäävä toiminta aloitettiin virallisesti 26.3.1969 pidetyssä kansakoululautakunnan kokouksessa. Liedon kunnanhallitus asetti opiston perustamista varten asiaa valmistelevan kansalaisopistotoimikunnan. Liedon edustajina toimikunnassa olivat Pentti Lahti, Erkki Saarikivi, Pirkko Tapani ja Jorma Puhakka (pj.). Tarvasjoen edustajina toimivat Kaarlo Mäkinen ja Pentti Satopää.

Kansalaisopistotoimikunta laati opistolle työohjelman, jossa opiston nimeksi ehdotettiin Liedon-Tarvasjoen kansalaisopistoa, opiston omistajaksi ja ylläpitäjäksi Liedon kuntaa, opetuskieleksi suomea sekä toiminta-alueeksi Liedon ja Tarvasjoen kuntia. Ensimmäisen vuoden opiskelijamääräksi arvioitiin 300 opiskelijaa sillä perusteella, että kuntien yhteisestä yli 10 000 asukkaan määrästä 3 % tulee mukaan toimintaan. Arviointia tuki keväällä 1969 kuntalaisten keskuudessa suoritettu kysely. Varsinaisiksi perustamiskustannuksiksi arvioitiin vain puhelimen hankinta sekä tarpeelliset toimisto- ja arkistotarvikkeet. Ylläpitokustannuksiksi arvioitiin 25 000 mk vuodessa. Toimitiloiksi Liedon ja Tarvasjoen kunnat tarjosivat 48 luokkahuonetta eri puolilla toiminta-alueita.

Kansalaisopiston työohjelmassa opiston tehtäväksi asetettiin aikuiskasvatuksen edistäminen opettamalla varttuneille nuorille ja aikuisille heidän vapaa-aikanaan sellaisia tietoja ja taitoja, jotka ovat tarpeellisia kansalaiselämässä, antavat pohjan jatko-opiskelulle ja edistävät itseopiskelua sekä henkistä itsensä kehittämistä. Opiston tehtäväksi katsottiin myös oikeaan vapaa-ajan käyttöön ohjaaminen. Omatoimisuuden ja itsehallintakyvyn kehittämiseen ja vapaaseen kansalaistoimintaan ohjaamiseen kiinnitetään huomiota myös opistolaiskuntatoiminnan avulla. Opiston opetusta ja muuta toimintaa on työohjelman mukaan hoidettava yleisten kasvatustieteiden periaatteiden mukaan ja ilman puoluekiillotusta.

Kansalaisopistotoimikunta lähetti ehdotuksen opiston työohjelmaksi ja siihen liittyvät selvitykset Liedon ja Tarvasjoen kunnanhallituksille helmikuussa 1970. Liedon kunnanhallitus käsitteli asiaa 5.3.1970. Kunnanhallitus hyväksyi työohjelman ja lähetti esityksen edelleen kunnanvaltuustolle kansalaisopiston perustamisluvan anomiseksi kouluhallitukselta jotta opisto voisi aloittaa toimintansa 1.9.1970. Liedon kunnan vuoden 1970 talousarvioon oli varattu 6000 mk kansalaisopistotoiminnan aloittamista varten. Valtionosuudeksi oli laskettu kahtena ensimmäisenä vuonna 35 % ja sen jälkeen 70 % kustannuksista. Liedon kunnanvaltuusto hyväksyi 19.3.1970 opiston työohjelman, ohjesäännön ja kuntien välisen sopimuksen opiston toiminnasta kuntien alueella. Tarvasjoen kunnanvaltuusto hyväksyi sopimukset 3.3.1970. Kansalaisopistotoimikunta katsoi työnsä loppuun suoritetuksi 24.4.1970 ja esitti samalla, että valtuuston tulee nimetä opistolle johtokunta vastaamaan opiston tulevasta toiminnasta.

Opiston ensimmäinen rehtori Jorma Puhakka kirjoitti Turun Tienoo -lehdessä 7.8.1970 opiston tulevasta toiminnasta ja tavoitteista. Puhakka kertoi, että opisto on kouluhallituksen valvonnan ja tarkkailun alainen aikuisille tarkoitettu iltaoppilaitos. Opiskelijoiksi pääsevät kaikki oppivelvollisuutensa suorittaneet tai 16 vuotta täyttäneet. Opiskeluryhmän alarajaksi oli määritelty 7 opiskelijaa. Puhakka toivoi, että Liedon ja Tarvasjoen asukkaat ottaisivat opiston heti omakseen. Tämä toive toteutui hyvin, sillä jo 9.10.1970 Turun Tienoo otsikoi näyttävästi "Kansalaisopiston toiminta alkoi tehokkaan toiminnan merkeissä." Kirjoituksessa todettiin, että vaikka monet ovat suhtautuneet epäilevästi toimintaan, niin se on silti lähtenyt hyvin alkuun. Jorma Puhakka toteaa jo tällöin sen, että opiston johtaminen ei ole sivutoimisesti mahdollista.

LIEDON—TARVASJOEN

Kansalaisopisto

Työkausi alkaa maanantaina 21. p:nä syyskuuta 1970. Opistoon ilmoittautuminen tapahtuu opintoryhmien kokoontuessa niiden opettajille. Opinto-ohjelma on lähetetty joka talouteen. Niitä on saatavissa lisäksi opiston toimistosta.

Yleisluennoista ilmoitetaan erikseen. Niille ovat tervetulleita nekin, jotka eivät ole opistoon ilmoittautuneet.

Opintopiirit: keskustelupiiri "yhteiskunnan ongelmat", psykologian piiri, kirjallisuuspiiri, englanti, ruotsi, venäjä, nuorten näyttelmäpiiri, lausunta- ja näyttämötaide, mieskuoro, kuoro, kuvaamataide, kotitalous, pukuompelu, puutyöt, veneenrakennus, metallityöt, konekirjoitus, naisten kuntovoimistelu, miesten kuntovoimistelu, tanssi- ja nuorten shakki, erilaisia kursseja: kokous- ja neuvottelutaito, maatalouden kirjanpito, uusi matematiikka, naisten autokurssi, omakotitalojen istutukset, valokuvaus, suunnistus, revinäästyöt, maalaus, hitsaus, nykytanssit ja askartelu. Opintoryhmiä täytetään ilmoittautumisjärjestyksessä.

Opiston toimisto, Liedon kunnan keskusvirasto, tiedustelu puh. 65 204 tai 65 278.

JORMA PUHAKKA
opiston rehtori

TT 11.9.70

Opiston ensimmäinen lehti-ilmoitus
Turun Tienoo -lehdessä 11.9.1970.

Liedon-Tarvasjoen kansalaisopiston hallinto

Uuden ohjesäännön mukaan opiston hallintoa hoiti johtokunta, johon Liedon kunnanvaltuusto valitsi viisi jäsentä neljäksi vuodeksi kerrallaan. Itseoikeutettuna jäsenenä johtokuntaan kuului opiston rehtori. Lisäksi Tarvasjoen kunta nimesi johtokuntaan kaksi edustajaa, joilla oli oikeus olla läsnä kokouksissa ja ottaa osaa keskusteluun. Kansalaisopiston johtokunta aloitti työnsä kesäkuussa 1970. Ensimmäiseen johtokuntaan kuuluivat Paavo Jalava, Hilka Junnila, Elvi Kallioinen, Lea Mäkynen, Aila Peltola ja kunnanhallituksen edustajana Antti Lehtonen sekä valmistelevan toimikunnan jäsenenä Jorma Puhakka. Johtokunnan puheenjohtajaksi valittiin Aila Peltola. Hän toimi johtokunnan puheenjohtajana vuoteen 1977 ja vielä johtokunnan jäsenenä vuoden 1980 loppuun. Aulis Laksio toimi puheenjohtajana vuodesta 1977 tammikuuhun 1988 ja hänen jälkeensä 15.2.88 alkaen Kyösti Pirkainen. Laki määritteli 1970-luvulla valtionapuun oikeuttavat menot tarkasti. Johtokunta hyväksyi rehtorin laatiman opiston toiminta- ja opetussuunnitelman sekä tulo- ja menoarvion. Näiden perusteella tehtiin anomus valtionavusta. Myös hyväksytyyn opetussuunnitelmaan tehdyt muutokset ilmoitettiin kouluhallitukselle hyväksyttäväksi. Johtokunnan viimeinen kokous pidettiin 16.1.1989.

Kunnallishallinnon uudistuksen myötä johtokunta lakkautettiin ja sen tehtävät siirrettiin perustetulle koulutuslautakunnalle vuoden 1989 alusta. Koulutuslautakunnassa opistoasiat esittelee osastopäällikkö. Osastopäällikköinä ovat toimineet koulutoimenjohtajat Antero Puusa ja Risto Aalto sekä sivistystoimenjohtajat Esko Poikela ja Päivi Väisänen-Haapanen. Koulutuslautakunnassa puheenjohtajina ovat kyseisenä aikana toimineet Leena Karinen, Marja-Riitta Lamminpää ja Hannele Lindholm.

Opiston rehtorit

Opistoon perustettiin aluksi sivutoimisen rehtorin virka. Sopivan henkilön valinta kahdeksi koevuodeksi kuului uuden johtokunnan ensimmäisiin tehtäviin. Virkaan saapui määräaikaan mennessä 13 hakemusta ja valituksi tuli 1.9.1970 alkaen valt.kand. Jorma Puhakka. Hän jäi virkavapaalle jo keväällä 1971 ja ero virasta myönnettiin 1.2.1972 alkaen. Puhakan sijaisena toimi HuK, kansakoulunopettaja Mikko Vahvaselkä 31.8.1972 saakka. Rehtorin virka muutettiin päätoimiseksi keväällä 1972, mutta ohjesäännön muutoksen viivästyessä rehtorin virka täytettiin väliaikaisesti ja edelleen

sivutoimisena lukuvuodeksi 1972-1973. Määräaikaista rehtorin virkaa haki 10 henkilöä. Valituksi tuli Jorma Joki-Erkkilä ajalle 1.9.1972-31.8.1973. Kouluhallitus vahvisti ohjesäännön muutoksen 13.5.72 ja rehtorin päätoiminen virka julistettiin haettavaksi keväällä 1973. Tämäkin päätös ehdittiin vielä kerran kumota, sillä lääninhallitus ilmoitti viran hakuajan olevan liian pitkä. Virka julistettiin uudelleen auki ja hakemuksia saapui 25. Valituksi tuli Mikko Vahvaselkä aluksi kahdeksi koevuodeksi 1.9.1973 alkaen ja vakituiseksi rehtoriksi syksyllä 1975. Tässä virassa Mikko Vahvaselkä oli aina 1.9.2001 saakka, jolloin hän jäi eläkkeelle.

Opiston pitkäaikainen rehtori Mikko Vahvaselkä

Rehtorin virka julistettiin avoimeksi 1.9.2001 alkaen. Määräaikaan mennessä hakemuksensa jätti 25 hakijaa. Koulutuslautakunta valitsi virkaan KM, TM Risto Suominen.

Vakituiset opettajat

Keskustelu opiston ensimmäisestä vakituisesta opettajanvirasta alkoi keväällä 1976, kun selvitysesitys päätoimisen opettajan palkkauksen vaikutuksista otettiin mukaan tulevien vuosien toiminta- ja taloussuunnitelmaan. Keväällä 1980 opiston johtokunta päätti, että neljään

aineryhmään pyritään palkkaamaan pätevät tuntiopettajat, joille pääosa kunkin aineryhmän tunteista siirrettäisiin. Aineryhmät olivat kielet, tekstiilityö, musiikki ja liikuntakasvatus. Toivomus oli, että tuolloisen kuntasuunnitelman mukainen päätoimisen opettajan virka toteutuu jossakin aineryhmässä. Sirpa Viitaniemi valittiin ensin tekstiilityön tuntiopettajaksi 12 hakijasta kesäkuussa 1980 ja mainitun toiveen mukaisesti myöhemmin viranhaltijaksi 1.8.1984. Viran perustaminen oli siinä mielessä merkittävä, että vuonna 1979 omassa läänissämme oli vain yhdeksän päätoimista opettajaa, kun koko maassa heitä oli lähes 200.

Keskustelu vakituisesta kieltenopettajasta alkoi vuonna 1986. FK Pentti Koskinen toimi vuoden väliaikaisena kieltenopettaja 1.8.1989 alkaen. Päätoiminen kieltenopettajan virka julistettiin haettavaksi 1.8.1990 lukien. Opetuskielinä olivat englanti, ruotsi ja kolmas kieli. Hakijoista FK Heli Aitola oli ainoa muodollisesti pätevä.

Ensimmäinen maininta vakituisen musiikinopettajan tarpeesta on jo vuoden 1987 henkilöstösuunnitelmassa. Toimi saatiin vuonna 2004 ja tehtävään valittiin FK Johanna Tiitta.

Tuntiopettajat

Kansalais- ja työväenopistojen yleisen käytännön mukaan sivutoimiset tuntiopettajat ovat vastanneet pääosasta opetusta myös Liedon-Tarvasjoen kansalaisopistossa. Opettajien lukumäärä on vaihdellut vuosittain 50:n ja 80:n välillä. Suuren koulukaupungin läheisyydessä opettajien hankkiminen on syrjäseutuihin verrattuna ollut suhteellisen helppoa. Timo Uusitupa on toiminut opiston tuntiopettajana yhtäjaksoisesti pisimpään eli syksystä 1970 kevääseen 2005.

Muu henkilökunta

Opistossa ei alkuvuosina ollut omaa toimistohenkilöä. Koulutoimiston apulaiskanslisti Seija Oksanen avusti rehtoria opiston toimistotöissä. Kassan- ja tilinpito hoidettiin Liedon kunnanvirastossa. Esitys toimistoapulaisen virasta tehtiin vuonna 1975. Lukion ja opiston yhteinen toimistoapulaisen virka perustettiin vuonna 1977. Työjaon mukaan apulainen työskenteli 6 kk opistolla ja 6 kk lukiossa. Irina Kummala toimi

tehtävässä toukokuusta 1978 elokuuhun 1980. Kummalan jälkeen toimistosihteerinä ovat toimineet seuraavat henkilöt:

Outi Toivonen (sivutoiminen 55%)	1980-1982
Taina Koski (sivutoiminen 55%)	1982-1982
Eila Knuutila (vakituinen 55%)	1982-1984
Hellevi von Essen (20t/vkko)	1984-1988
Raija Danielsson	1988-

Iltavahtimestarina ja/tai siivoojana kansalaisopistossa ovat toimineet

Sanelma Ranta	1982-1988
Kirsi-Marja Sandell	1985-1986
Tuula Koreila	1986-1987
Ilkka Ahtola	1987-1988
Seija Keitaanranta	1988
Enni Pääkkönen	1988-1995
Reijo Niinivirta	1995-

Opiston yhdysmies

Tarvasjoen asukkaiden saamiseksi tehokkaasti mukaan opiston toimintaan johtokunta päätti valtuuttaa rehtorin etsimään sopivaa yhdysmiestä Tarvasjoelta toimimaan apunaan opiston asioissa. Yhdysmiehen tehtävänä oli lähinnä selvittää oman alueensa opiskelu- ja harrastustarpeet, ehdottaa sopivia opettajia toiminnan ylläpitämiseksi ja valvoa osaltaan opiston toimintaa sekä laatia osittain tilastot alueen opiskelijoista ja opettajista. Tehtävään palkattiin aluksi kansakoulunopettaja Osmo Ahtinen. Syksyllä 1972 tehtävään valittiin Aino Elomaa ja seuraavana vuonna Lyyli Flinckman. Rehtori päivysti itse Tarvasjoella neljä tuntia yhtenä päivänä kuukaudessa vuonna 1976. Marja Vaurio toimi yhdysmiehenä syksystä 1977 kevääseen 1981. Keväällä 1982 yhdysmieheksi valittiin Helmi Lehto. Hän toimi tehtävässä myös vuoden 1983. Sirpa Viitaniemestä tuli Tarvasjoen yhdysmies vuonna 1984.

Opiskelijat

Johtokunnan puheenjohtaja Aulis Laksio totesi opiston 10-vuotisjuhlassa vuonna 1980, että opiskelijamäärä on kasvanut kymmenessä vuodessa 663 opiskelijasta 1700 opiskelijaan. Vuonna 1980 toiminnassa oli mukana viidesosa lietolaisista ja kymmenesosa Tarvasjoen 15 vuotta täyttäneistä asukkaista. Laksion mukaan Turun ja Porin läänissä korkeampi osallistumissuhde oli tuolloin vain Loimaalla ja Ikaalisissa.

Opiskelijoiden määrässä tapahtui ensi vuosien jyrkän nousun jälkeen kahdeksankymmentäluvun alussa notkahdus alaspäin. Noina vuosina opistojen opetustuntimäärää rajoitettiin ja se heijastui myös opiskelijamäärään. Toimintasuunnitelmassa vuosille 1979-83 tavoitteeksi asetettiin saada 18 % Liedon kunnan ja 12 % Tarvasjoen kunnan 16 vuotta täyttäneistä henkilöistä toimintaan mukaan. Vuonna 1984 tavoiteprosentti oli Liedossa 19 ja Tarvasjoella 12. Kuntasuunnitelmassa 1985-90 tavoitteeksi esitettiin opetustuntien kasvu suhteessa asukasluukuun eli n. 100t/ vuosi. Rehtori Vahvaselän vuonna 1990 esittämä tavoite oli, että 2000 opiskelijan raja ylittyisi reilusti ennen vuotta 2000. Tavoite toteutui työkaudella 2002-2003

Vuosi	Liedon väkiluku	Tarvasjoen väkiluku	Opiston opiskelijat	%-osuus kuntalaisista
1970	8087	1888	1069	10,7
1980	9763	1683	1741	15,2
1985	11027	1768	1655	12,9
1990	12255	1839	1890	13,4
1995	12745	1890	1540	10,5
2000	14169	1921	1812	11,3
2004	14999	1942	2184	12,9

Opiston opiskelijamäärän (opiskelijat kerran laskettuna) suhde kuntien asukasluukuun vuosina 1970-2004

Vuoden 1963 opistolain mukaan opiskelijoiden piti olla vähintään 16-vuotiaita. Merkittävä muutos tapahtui, kun opistolakiin (87/74) ja asetukseen (82/70) tehtiin muutoksia ja mm. musiikinopetusta voitiin kouluhallituksen luvalla antaa myös alle 16-vuotiaille lapsille. Lietoon saatiin vuonna 1974

opistolle pysyvä lupa alle 16-vuotiaiden musiikinopetukseen. Vuonna 1973 ulkokuntalaisten sallittiin opiskella opistossa, jos ryhmässä on tilaa ja jos ryhmän minimimäärästä alle 50 % on muualta. Vuonna 1988 opisto haki lääninhallituksen kautta kouluhallitukselta lupaa opettaa alle 16-vuotiaita tieto- ja taitoaineissa. Kouluhallitus oli vuonna 1986 antanut opistolle toistaiseksi luvan opettaa alle 16-vuotiaita seuraavissa yleisissä opintoryhmissä: musiikki, kuvallinen ilmaisu, valokuvaus, posliinimaalaus, perinnekäsityö ja tietotekniikka. Musiikissa lupa oli saatu myös erillisryhmäopetukseen.

Opiston toimitilat

Opiston toimisto on sijainnut Vanhalla kevästä 1998

Opiston toimisto on muuttanut sijaintiaan kymmenen kertaa. Aluksi toimitettiin kunnantalon maisemakonttorissa pienen kirjoituspöydän ja puhelimen varassa. Siirtyminen yläkertaan silloiseen kunnanhallituksen kokoushuoneeseen toi tilaa ja yksityisyyttä. Sittemmin yksityisyyttä tuli liikaakin, kun toimisto vuonna 1973 siirrettiin yläasteen alakerran asunnon yhteen makuuhuoneeseen, jonne opiskelijoiden oli vaikea löytää. Seuraavat siirrot nostivat toimiston yläkertaan, josta muutaman vuoden aikana saatiin

”vallattua” kaksi huonetta talonmiehen asunnosta. Toimisto toimi hyvin ja oli asiakkaiden kannalta kohtuullinen, mutta opetustilat olivat kaikki vuokratiloja. Näin opisto toimi ensimmäiset kymmenen vuotta ilman yhtään omaa tilaa. Terveyskeskuksen ja kunnanlääkärin siirryttyä pois Teilituvalta opiston toimisto siirtyi sinne vuonna 1981. Oma opistotalo valmistui tammikuussa 1987.

Oman opistotalon saaminen oli aikanaan pitkän työn tulos. Tammikuussa 1974 opiston johtokunta ilmoitti koulurakennustarvekyselyyn, ettei opistolla ole rakennustarvetta omaa rakennusta varten, mutta opistotyötä rajoittaa Liedon keskustassa vallitseva huutava puute voimistelu- ja kokoustiloina käytettävistä suurista saleista. Keskustelu useamman eri johtokunnan toimialan yhteisen monitoimitalon rakentamisesta Lietoon alkoi kesällä 1975. Kouluhallitus määritteli tarkkaan neliöt valtionavun saamista varten. Opiston vuosien 1977-1982 taloussuunnitelmassa monitoimitalon suunnittelutyön alkamista pidettiin jo erittäin tärkeänä ja kiireellisenä. Toukokuussa 1979 opiston johtokunta pyysi kunnanhallitusta liittämään yläasteen laajennussuunnitelmaan opiston omien tilojen rakentamisen. Uuteen taloon suunniteltiin opistoa varten toimistotilaa 75 m², opetustilaa 180m², varastotilaa 60 m² ja muita tiloja 40 m² eli yhteensä 355 m².

Arkkitehti Kauko Reiman suunnitteleman yläaste/lukio/kansalaisopisto-talon rakentaminen alkoi 1985 ja se valmistui tammikuussa 1987. Talon nimeksi tuli Opistotalo. Uudet tilat olivat toimiston kannalta varsin hyvät ja opetustilojenkin osalta kohtuulliset mutta toiminnan laajuuden kannalta täysin riittämättömät. Opiston käytössä oli toimisto, yksi luokka, valokuvauslaboratorio, posliini- ja savipaja sekä varasto. Helmikuussa 1998 opistotalo otettiin kokonaan lukion käyttöön ja opiston toimisto ja atk-luokka siirrettiin nykyiseen paikkaan Vanhalle ns. sosiaalisiipeen nuorisotoimen ja SPR:n tilalle. Näin opisto palasi sinne, mistä se oli lähtenytkin.

Liedon muissa taajamissa ja Tarvasjoella opistolla ei ole ollut omia tiloja. Opintopiirit ovat kokoontuneet kouluilla ja yksityisiltä tai yhdistyksiltä vuokratuissa tiloissa. Omien tilojen puute on rajoittanut opiston pitkäjänteistä toimintaa taajamissa ratkaisevasti. Suuri puute on ollut erityisesti varastotiloista. Asiaa on käsitelty monta kertaa mm. opiston johtokunnassa. Vuonna 1985 opiston johtokunta esitti, että Liedon kaikissa taajamissa opistolla tulisi olla noin 80 m²:n toimitilat. Vuonna 1988 johtokunta esitti huolensa toimitilojen riittämättömyydestä Littoisissa,

Asemanseudulla ja Ilmarisissa. Johtokunta toivoi, että kun koulujen tiloja jatkossa remontoidaan, opiston toiveet myös huomioitaisiin. Erityinen tarve oli tuolloinkin varastotiloille. Koulutoimentarkastaja Kalevi Salminen kiinnitti kansalaisopiston tarkastuksessaan vuonna 1975 huomiota päiväopetustilojen puutteeseen.

Opiston tilakysymystä ei ole Liedossa koskaan virallisesti ratkaistu. Ilmeisesti ainoa kirjallinen dokumentti asiasta löytyy kunnanhallituksen pöytäkirjasta vuodelta 1970 (§ 1121):”Kunnanhallitus esittää kansakoulujen johtokunnille, että opiston tarvitsemat luokkatilat pyrittäisiin järjestämään tarkoitukseen käytettäväksi niin, että kysymyksen tulevia opetusvälineitä ja havaintomateriaalia annetaan opiston käyttöön vain edellyttäen, että niiden käyttäjä tuntee laitteet ja on vastuukykyinen.”

Kuukalan entisen kaupan tila oli opiston käytössä Tarvasjoella kevääseen 1993, jolloin Suurilan koulu vuokrattiin sen tilalle. Tarvasjoen toiminta keskitettiin sinne sen jälkeen lähes kokonaan. Suurilan koulun käytöstä luovuttiin tämän vuosituhannen alussa Tarvasjoen uuden koulun valmistuttua. Osa toiminnasta siirtyi Horristen entiselle koululle.

Opiston opetus

Ensimmäiselle työkaudelle 1970-1971 oppitunteja suunniteltiin yhteensä 2388. Työkauden pituus oli 26 viikkoa. Tuntiopettajien palkaksi johtokunta suositteli kouluhallituksen kiertokirjeen ohjeiden mukaisesti 19.75-13.15 markkaa tunnilta. Opettajien tehtäviin kuului mm. ovien avaaminen ja sulkeminen. Ensimmäinen opiston toiminnasta kertova esite ”Ryhmäristiside jokaiseen kotiin” jaettiin syksyllä 1970. Opiskelu opistossa oli vapaata ja opetus ilmaista. Ilmoittautumismaksua perittiin 3 markkaa työkaudelta. Opiston vastaanotto kunnissa oli hyvin positiivinen, sillä oppilasmäärä oli heti ensimmäisenä syksynä 650.

Johtokunnan puheenjohtaja Aulis Laksio totesi opiston 10-vuotisjuhlassa vuonna 1980, että opetustuntien määrä oli valtion säästötoimenpiteistä johtuen pysähtynyt vuosien 1974-75 tasolle, joka oli 4000 tuntia. Tulevaisuuden näkyminä Laksio näki musiikinopetuksen laajentumisen, päätoimisen opettajanviran perustamisen ja toimitilaratkaisun lukion yhteydessä. Laksio esitti myös harkittavaksi erillisen musiikkiosaston perustamista

Liedon-Tarvasjoen kansalaisopisto

TT 2.10.70

Eräitten muutosten johdosta julkaistaan opintopiirien kokoontumisajat uudelleen. Eri opintopiireihin mahtuu vielä opiskelijoita.

Peruskoulu:

Venäjä I maanant. 18.30
 Pukuompelu maanant. 18.30
 Konekiri. maanant. 18.30
 Kuvaamataide maanant. 19.30
 Englanti I tiist. 18.30
 Nuorten näytelmäp. tiist. 18.30
 Yht. ong. luento- ja keskustelu-
 piiri tiist. 19.00
 Naisten autokurssi tiist. 18.30
 Pukuomp. tiist. 18.30
 Miesten kuntovoim. tiist. 19.30
 Kotitalous keskiv. 18.00
 Puutyöpiiri keskiv. 18.00
 Naisten kuntovoim. kesk. 19.00
 Psykologia torst. 18.30
 Englanti II torst. 18.30
 Metallityö torst. 18.00
 Ruotsi II perj. 18.00
 Mieskuoro perj. 18.30
 Miesten kuntovoim. perj. 19.30
 Ruotsi I perj. 19.30

Liedon Pääkirjasto:

Kirjallisuusp. torst. 19.00
 joka toinen torstai.
 seur. ker. 8, 10.

Ilmaristen kansakoulu:

Ruotsi I maanant. 18.30
 Naisten kuntovoim. tiist. 18.30
 Miesten kuntovoim. keskiv. 18.30
 Pukuompelu torst. 18.30

Laakkarin kansakoulu:

Miesten kuntovoim. torst. 18.30

Loukkaisten kansakoulu:

Lausunta- ja näyttämötaide
 maanant. 18.30

Littoisten kansakoulu:

Englanti I tiist. 18.30
 Ruotsi I torst. 18.30

Pakkamäen kansakoulu:

Englanti I maanant. 18.30

Aseman hiihtomaja:

Suunnistuskurssi tiist. 18.00,
 joka toinen tiistai, seur. ker. 6, 10.
 Miesten kuntovoim. torst. 18.00

Saukonojan kansakoulu:

Naisten kuntovoim. tiist. 18.30
 Miesten kuntovoim. perj. 18.30

Yliskulman kansakoulu:

Veneenrakennus tiist. 18.00
 Naisten kuntovoim. perj. 19.00

Euran kansakoulu:

Englanti I tiist. 18.30
 Kuoro perj. 19.00

Liedonperän kansakoulu:

Ruotsi I keskiv. 20.00

Tarvashovi:

Tanhupiiri maanant. 20.00
 Naisten kuntovoim. torst. 18.30

Suurilan kansakoulu:

Shakki torst. 18.30

Rehtori Mikko Vahvaselkä totesi paikallislehti Turun Tienoon haastattelussa 25.4.1985, että opistolla kävi huono tuuri tuntikiintiön suhteen, sillä valtiolta jäädytti opetustuntikiintiön opiston toiminnan ollessa vielä keskenkasvuista. Vahvaselkä koki silloisen kiintiön opiskelijamäärään nähden selvästi epäedulliseksi. Vahvaselän mukaan kolmanneksen opetuksesta vei tekstiilityö ja kolmanneksen liikunta. Myös musiikkia oli runsaasti. Vuonna 1985 opisto poikkesi muista erityisesti kieltenopetuksen pienellä osuudella. Opiston kehittymismahdollisuudet Vahvaselkä näki vakituisten opettajien saamisessa. Juuri tuolloin saatiin tekstiilityön opettajan virka ensimmäisenä vakinaiseksi. Hyviä tuntiopettajia oli kuitenkin runsaasti tarjolla.

aine	1974-75	1982-83	1989-90	1994-95	1999-00	2004-05
Kielet t.	375	551	919	1095	851	918
%	10,7	11,8	15,8	14,9	7,9	8,2
Taideaineet	589	997	1000	1423	2855	3495
%	16,8	21,3	17,2	19,4	26,5	31,3
Musiikki	232	517	740	1891	5259	4388
%	6,6	11,1	12,7	25,8	48,9	39,3
Liikunta	566	786	1035	998	1101	1407
%	16,2	16,8	17,8	13,6	10,2	12,6
Käytännön taidot %	1445	1419	1865	1528	sis.taide aineisiin	sis.taide aineisiin
Muut %	295	406	242	400		
	8,4	8,7	4,3	5,5		
yhhteensä	3502	4676	5801	7335	10758	11170

Opiston opetustuntimäärät pääluokittain eri vuosikymmenillä.

Liedon-Tarvasjoen kansalaisopiston kannalta laki taiteen perusopetuksesta (424/1992) oli merkittävä. Opisto lähti uudistukseen mukaan ja opetussuunnitelmat laadittiin musiikista, käsityöstä, kuvaamataidosta ja tanssista. Varsinkin musiikin suosio on Liedossa ollut hyvä. Kysyntää on jatkuvasti ollut enemmän kuin tarjontaa, vaikka hinnat ovat nousseet ja opetustuntimäärät ovat kasvaneet. Niinpä taiteen perusopetuksen osuus oli noussut viidessä vuodessa työkaudella 1997-98 yli puoleen opiston koko opetustuntimäärästä. Ratkaisuun vaikutti osaltaan se, että Liedossa oli tehty päätös, ettei kuntaan perusteta erillistä musiikkioppilaitosta. Taiteen

Opiston ilmoitus Turun Tienoo -lehdessä 2.10.1970

perusopetuksesta johtuen opiston opiskelijoiden ikärakenne on ollut hyvä. Opiskelijoita on ollut lapsista eläkeikäisiin. Opetustuntimäärän kaksinkertaistuminen 1990-luvulla ei kuitenkaan lisännyt vastaavasti opiskelijamäärää, koska musiikinopetus on pääosin yksilöopetusta. Edellä mainitusta syystä Liedon-Tarvasjoen kansalaisopistossa onkin kuntien väkilukuun nähden paljon opetustunteja, mutta opetustunteihin nähden vähän opiskelijoita. Musiikin opetustuntimäärän nopean kasvun kielteinen seuraus oli opiston muun opetuksen väheneminen. 1970-luvulla opintopiireissä oli työkaudessa 26-29 opetusviikkoa. Musiikinopetuksen opetustuntimäärän kasvaessa työkaudella 1995-96 muiden aineiden työvuotta lyhennettiin 24-26 viikkoon. Taiteen perusopetusta annettiin 30-32 viikkoa työkaudessa. Tällä vuosituhannella opintopiirit ovat kokoontuneet 24 kertaa ja taiteen perusopetusta on annettu 26 tai 30 kertaa työkaudessa.

Opiston haasteet ovat vuosien mittaan pysyneet hyvin samanlaisina. Isoksi haasteeksi on koko ajan koettu keski-ikäisten, erityisesti miesopiskelijoiden, tavoittaminen. Haaste on tosin ollut valtakunnallinen. Harri Haarikon vuosina 1982-83 tekemän tutkimuksen mukaan opiston opiskelijoista 67 % oli naisia ja 33 % miehiä. Viime vuosina miesopiskelijoiden osuus opiston kaikista opiskelijoista on ollut noin 27 %. Opiston johtokunta painotti vuonna 1982, että opetus tulee kohdentaa entistä enemmän miehiin ja eläkeikää lähestyviin. Tavoite on pysynyt samana 2000-luvulla.

Toinen jatkuvasti esillä ollut asia on opetuksen lisääminen sivutaajamissa. Keväällä 1978 keskusteltiin jopa kunnan sisäisen iltavuoroliikenteen aloittamistarpeesta ja opiston toiminnan keskittämisestä, koska sivutaajamissa piireihin ei saada tarpeeksi opiskelijoita. Myös opetuksen painopistealueista on riittänyt keskustelua. Vuonna 1988 rehtori ehdotti painopisteiksi kieliä ja musiikkia, mutta myös taideaineita, tietotekniikkaa ja kädentaitoja pyrittiin lisäämään ja kuntoliikuntaa vähentämään.

Yhteiskunnallisesti laajempi haaste on ollut se, että ihmisten aktiivisuus kasaantuu ja koulutetut hakeutuvat opiskelemaan. Tämä edelleen ajankohtainen haaste oli opistossa esillä mm. vuonna 1982. Rehtori totesi tuolloin, että "opistojen tehtävä on kouluttaa niitä, joilla on vähiten koulutusta." Opiston opiskelijarungon ovat muodostaneet opistolle tärkeät ja opiston toiminnan itselleen omaksi löytäneet "opiston ystävät". Osa näistä on vuosittain ja vuosikymmenten ajan osallistunut useille kursseille. Tämän perusjoukon ympärille toivotaan jatkuvasti tuki uusia opiskelijoita varsinkin kuntien uusista asukkaista.

Kielet

Opiston toiminnan alkaessa syksyllä 1970 opettavat kielet olivat venäjä, englanti ja ruotsi. Rehtorin mukaan tarjontaa oli ehkä liikaa, koska ryhmiin oli vaikea saada opiskelijoita. Seuraava uusi kieli oli saksa, jota tarjottiin vuonna 1973 ja ranska vuonna 1980. Vuonna 1982 saksan ja venäjän opetus loppui. Italiaa tarjottiin vuonna 1983, kurssi ei kuitenkaan toteutunut. Rehtori totesi lehtihaastattelussa vuonna 1984, että kielet eivät maita lietolaisille. Vuonna 1985 opiston johtokunta kiinnitti huomiota siihen, että kielten opiskelu on ollut alhaisella tasolla viimeiset kolme vuotta. Kieltenopiskelijoita oli yhteensä alle 150 ja se oli alle maan keskiarvon. Alko keskustelu vakituisen kieltenopettajan tarpeellisuudesta.

Opiston suunnitelmiin vakituinen kieltenopettaja tuli työkaudeksi 1986-87. FK Pentti Koskinen toimi väliaikaisena opettajana työkaudella 1989-90. Hänen opetuskielensä olivat englanti, ruotsi ja saksa. Vakituinen kieltenopettaja FM Heli Hukkanen (Aitola) aloitti tehtävässään 1.8.1990. Hukkasen myötä opetuskielten joukkoon tuli espanja työkaudella 1991-92. Käännöskieltenopetuksessa oli tapahtunut osittain jo aiemmin. Vuonna 1986 alkoi unkarin opiskelu, syksyllä 1989 tarjottiin italiaa ja syksyllä 1990 viroa. Paikallislehti otsikoi jo 1988, että kielikurssit vetävät. Kansalaisopistolla on ollut kieltenopetuksessa yhteistyötä Liedon lukion kanssa espanjan kielessä. Ensimmäiset espanjan opiskelijat kirjoittivat ylioppilaskirjoituksissa keväällä 1999. Vuosi 2001 oli Euroopan unionin kielten teemavuosi, jota lähiseudun opistot toivat esille yhteisprojektissa. 2000-luvulla kielet ovat olleet opiston suosituimpia opiskeluaineita. Tarjolla on ollut englanti, ruotsi, saksa, espanja, venäjä, ranska, italia, kreikka ja viittomakieli. Kieliryhmät ovat vuosien mittaan tehneet myös opintomatkoja. Englannin kielen opiskelijat suuntasivat Lontooseen 1994, italian kielen opiskelijat Roomaan 2002 ja ranskan kielen opiskelijat Pariisiin 2004. Opiston pitkäaikaisia kieltenopettajia ovat olleet Saara Asikainen, Kirsi-Marja Ermala, Maarit Rouna ja Jukka Viitaniemi.

Kädentaidot

Kädentaitojen opiskelu eri muodoissaan on ollut suosittua Liedon-Tarvasjoen kansalaisopistossa koko opiston historian ajan, vaikka kiinnostuksen kohteet ja opetuksen painopisteet ovatkin vuosien mittaan vaihdelleet. Alkuvuosina tekstiilityö, erityisesti pukuompelukurssit, keräsi

paljon opiskelijoita. Tekstiilityön suosiosta kertoo sekin, että opiston ensimmäinen vakituinen opettajanvirka tuli juuri tekstiilityöhön. Kankaankudonta on säilynyt opiston ohjelmassa koko ajan, vaikka kudontapaikat ovat vuosien mittaan eri tilaongelmien vuoksi paljonkin vaihtuneet. Liedossa kudonta keskittyi yhteen paikkaan, kun kudontapiste Sakkula perustettiin lokakuussa 2001. Tarvasjoella kudontapisteet ovat sijainneet Kuukkalan entisen kaupan tiloissa sekä Suurilassa ja Horrisissa. Tarvasjoen kudontapiirissä oli kesällä 1989 mielenkiintoinen kokeilu. Opiskelijat kasvattivat itse pellavaa ja käyttivät sen lopuksi omiin kudonnaisiinsa. Pellava kylvettiin 9. toukokuuta. Seuraavaksi piti kitkeä rikkaruohot. Syyskuun puolivälissä pellava nyhdättiin ja laitettiin kuivumaan. Sitten seurasivat puinti, pellavan liotus, loukutus, lihtaus, häkilöinti ja kehräys. Lopuksi pellava saatettiin kankaaksi.

Raku-keramiikan polttoa Vanhalla keväällä 2005

Savi- ja keramiikkaopetuksen opistolla aloitti Fuat Sari Littoisissa vuonna 1982. Sarin jälkeen opettajina toimivat mm. Abbe Kantor, Marja-Liisa

Laksio, Sirpa Kurki-Lehto ja Tuulikki Saarni. Tiloihin ja toiminnan laajuuteen nähden savi- ja keramiikkapiirit olivat jo alusta alkaen hyvin suosittuja. Vuodelta 1984 on maininta keramiikka- ja posliiniuunin pahasta ruuhkautumisesta. Samana vuonna opistolle hankittiinkin sitten toinen uuni opistolaisyhdistyksen uunin lisäksi. Kaksi vuotta myöhemmin savi- ja posliinityöt voitiin polttaa eri uunissa, kun saatiin taas yksi uuni lisää. Tilaongelmaan saatiin merkittävä parannus, kun opisto siirtyi Vanhalle. Talon alakertaan on rakennettu toimivat saven- ja keramiikanopetuksen opetustilat. Samanaikaisesti on ostettu useita saviuuneja taajamiin. Opettajina ovat viime vuosina toimineet Jaana Aarikka, Outi Kurkijärvi, Jonna Oksanen, Minna Komulainen ja Riikka Vähäsullo.

Pitsinnypläyksen opetus alkoi syksyllä 1983. Vuonna 1986 opetus laajeni Suurilaan. Liedossa pitsinnypläystä on opetettu keskustan lisäksi Ilmarisissa. Ritva Aro on toiminut nypläyksen opettajana vuodesta 1987.

Posliininmaalaus alkoi opistolla syksyllä 1971 Irma Jylhän johdolla. Sama opettaja toimi muissakin Turun alueen lähikunnissa. Opetus laajeni Liedon asemalle keväällä 1974. Vuonna 1979 Anni Nuottamo tuli opettajaksi Jylhän rinnalle. Sittemmin opettajina ovat toimineet Saara Hakanen, Marja-Liisa Laksio sekä Maarit Kankare vuodesta 1989 ja Marketta Järvinen vuodesta 1992. Opetusta on viime vuosina annettu Saukonojalla, Ilmarisissa, Vanhalla ja Tarvasjoella.

Pajutöitä

Puutyöt ovat olleet opiston ohjelmassa alusta alkaen. Opetusta on annettu sekä Liedossa että Tarvasjoella. Kaappikellokurssit alkoivat vuonna 1979. Opiskelupaikat täyttyivät kaappikellokurseilla yleensä heti. Kurssit loppuivat 1990-luvun puolivälissä, mutta alkoivat 2000-luvun alkupuolella uudestaan, kun Yliskulman koulun uusi teknisen työn tila valmistui. Opettajaksi tuli tuolloin Eino Hännikäinen. Opiston pitkäaikaisia puutyöopettajia ovat olleet Ismo Haanpää, Veikko Luukkala, Arto Mykkänen, Martti Soini ja Eino Toivonen.

Musiikki

Musiikki on ollut opiston vahva painopistealue alusta alkaen. Tämä johtuu kenties siitä, että rehtori Mikko Vahvaselkä oli itse musiikkimies ja osasi näin myös kehittää musiikinopetusta. Kuoro- ja torvisoittokuntatoiminnan lisäksi opistolla on annettu runsaasti soitonopetusta. Kitaransoitonopetus alkoi Esko Perttulan johdolla vuonna 1979 ja seuraavana vuonna opettajaksi tuli myös Matti Hiekkalinna. Opetukseen tuli neljä eri tasoryhmää. Musiikinteoria alkoi vuonna 1981, mutta musiikkitietokurssille ei löytynyt opiskelijoita. Vuonna 1987 johtokunta mietti musiikin yksilöopetuksen aloittamisen mahdollisuutta ryhmäopetuksen sijaan. Satu Luukkonen aloitti pianonsoitonopetuksen syksyllä 1990, mutta opetus oli tuolloin vielä ryhmäopetusta. Uusi laki mahdollisti musiikin yksityisopetuksen syksyllä 1993. Laki poisti myös ikäraajat ja ryhmäkoot. Uuden lain seurauksena opiston musiikinopetus alkoi laajeta soitonopetuksen suuntaan. Musiikin perusopetuksen opetussuunnitelma saatiin valmiiksi kesällä 1993. Liedon musiikkiyhdistyksen aiemmin ylläpitämä musiikkileikkikouluopetus siirtyi samalla kansalaisopiston alaisuuteen. Soitonopetusta on annettu Liedon keskustan lisäksi suurimmissa taajamissa ja Tarvasjoella. Opetettavia instrumentteja ovat olleet piano, kitara, huilu, saksofoni ja viulu. Opetusta on annettu musiikin perusopetuksen yleisen oppimäärän opetussuunnitelman mukaisesti. Pitkäaikaisia opettajia ovat olleet Karri Elo, Ari-Pekka Haapanen, Matti Hiekkalinna, Päivi Lehtosuo, Keijo Louna, Satu Luukkonen, Marja Nordblom, Olavi Saurus ja Sari Venho.

Mieskuoro

Liedon Mieskuoro aloitti kansalaisopiston opintopiirinä syksyllä 1970. Kuorosta käytettiin tuolloin nimitystä kansalaisopiston mieskuoro. Kuoro

esiintyi ensimmäisen kerran keväällä 1971 hiihdon SM-kilpailujen avajaisissa. Mieskuoro rekisteröityi yhdistykseksi syksyllä 1981. Kuoron puheenjohtajaksi valittiin tuolloin Aulis Hänninen, joka hoiti tehtävää 20 vuotta. Kuoron taiteellisenä johtajana ovat toimineet Juhani Antintalo, Samuli Hakkarainen, Reijo Ahola ja vuodesta 1988 Esa Nordgren. Kuoro kokoontuu edelleen opiston opintopiirinä. Mieskuoro vietti 30-vuotisjuhliaan vuonna 2002. Samassa yhteydessä kuoro julkaisi juhla cd-levyn *Raikukoon nyt laulu miesten*.

Viihdekuoro

Viihdekuoro aloitti opistossa Pauli Sojakan johdolla syksyllä 1974. Pienen alun jälkeen toiminta kuitenkin sammui. Uusi alkua tapahtui Veikko Kokon johdolla Vuonna 1978 aloitettiin uudelleen Veikko Kokon johdolla ja perustettiin viihdekuoro Veikkoset. Tämä nimi tosin otettiin käyttöön vasta vuonna 1982. Alkuun lähdettiin 10 laulajan voimin. Seuraavana vuonna laulajia oli 20 ja vuonna 1988 jo 30. Ensimmäinen esiintyminen oli Yliskulman Nuorisoseuran syyskokouksen yhteydessä. Vuonna 1983 äänitettiin oma kasetti *Jos laulaa mä saisin*. Kymmenvuotisjuhlakonsertti pidettiin maaliskuussa 1988 ja 20-vuotiskonsertti huhtikuussa 1998. Jälkimmäisessä konsertissa kuoroa johtivat sekä Veikko Kokko että Markus Länne. Kuorossa oli mukana vielä myös muutama alkuperäinen laulaja. Veikko Kokon jälkeen kuoroa ovat johtaneet Satu Luukkonen, Leea Laukola, Markus Länne, Anna Alastalo (Raukola), Outi Nissinen ja Johanna Tiitta.

Torvisoittokunta

Liedon Nuorisoseuran 26.6.1898 päivätyn pöytäkirjan mukaan torvisoittokunnan perustaminen lähti Liedon silloisen kanttorin Oskar Vuolan ehdotuksesta. Vuolan mukaan soittokuntaa tarvittiin kehittämään soitannollisia taipumuksia ja avustamaan juhlatilaisuuksissa. Kun ehdotuksen tekijä lupautui soittokunnan johtajaksi, päätettiin soittokunta yksimielisesti perustaa. Uusi soittokunta esiintyi ensimmäisen kerran 27.12.1898 Setälän isossa salissa. Littoisten tehtaan patruuna Louis Schnit avusti soittokuntaa vuonna 1902 soittimien hankinnassa. Vuolan jälkeen kuoron johtajina toimivat opettaja Luotola sekä Evert Vanhalinna. Muutaman aktiivisen soittajan muutettua pois paikkakunnalta seurasi usean

vuoden hiljaisempi aika, kunnes toiminta käynnistyi uudelleen vuonna 1930. Johtajana toimivat Knuutila, Krappe ja Wilgren. Sodan aikana soittokunnan toiminta oli kokonaan pysähdyksissä miesten ollessa muissa tehtävissä. Sodan jälkeen johtajaksi saatiin palavasta soittoinnostuksesta tunnettu Kalle Heikkilä. Pentti Aittanen johti kuoroa vuodesta 1953 vuoteen 1960 ja hänen jälkeensä soittokuntaa johti ensin Matti Laaksonen ja sitten Martti Moilanen vuosina 1961-62. Toiminta kuihtui kuitenkin lähes kokonaan 1960-luvun lopulla. Syksyllä 1970 rehtori Vahvaselän tultua opiston rehtoriksi kunnanjohtaja Touko Niemelä asetti yhdeksi ”rehtorinviran vakinaistamisen ehdoksi”, että Vahvaselkä nostaa torvisoittokunnan jälleen jaloilleen. Rehtori saikin Raimo Mannisen innostumaan asiaan. Manninen kunnosti vanhat torvet ja kokosi soittokunnan lokakuussa 1971. Manninen johti soittokuntaa vuoden. Hänen jälkeensä johtajana ovat toimineet Helge Rautiainen, Olavi Saurus, Erkki Marttinen, Samuli Hakkarainen ja Timo Lahti. Marianne Länne (Kentala) on johtanut torvisoittokuntaa syksystä 1990. Soittokuntaan kuuluu nykyisin parisenkymmentä soittajaa. Soittajat tulevat seitsemästä eri kunnasta. Ilkka Kallio on soittanut soittokunnassa vuodesta 1947 lähtien ja soittokuntaan kuuluu edelleen neljä sellaista soittajaa, jotka ovat olleet mukana koko sen ajan, kun se on toiminut kansalaisopiston alaisuudessa. Soittokunnan 100-vuotisjuhla pidettiin Liedon Kunnantalolla 14.3.1999.

Harmonikka

Opiston harmonikkaopetus on ollut yhden miehen käsissä koko ajan. Keijo Louna aloitti syksyllä 1977 ja hän jatkaa edelleen opettajana. Opetusta laajennettiin vuonna 1979 ensin Littoisiin ja syksyllä 1986 aloitti miesten harmonikkapiiri Päivästässä. Vuonna 1984 Louna aloitti nuorten orkesterin. Tämän orkesterin kanssa käytiin mm. harmonikkafestivaaleilla Itävallassa vuonna 1989. Nykyisin harmonikkaopetusta annetaan Vanhalla.

Näytelmät

Opiston yhteydessä on vuosien mittaan toiminut useita eri näytelmäpiirejä. Pitkäaikaisia opettajia ovat olleet Sanelma Halonen, Markku Heikkilä ja Onneli Wäck. Tarvasjoella alkoi näytelmäpiiri Irja Räikän johdolla syksyllä 1978. Usko Keskisen ohjaama näytelmäpiiri esitti syksyllä 1979 Tarvashovissa opistolaisyhdistyksen kokouksen yhteydessä Minna Cantin

näytelmän *Hän on Sysmästä*. Vuonna 1980 esitettiin kaksi näytelmää. Topiaksen näytelmä *Ei ikinä ja Lemmenvekseli*. Aseman näytelmäpiiri esitti Raisa Rauhamaan johdolla 1981 Maiju Lassilan *Kun lesket lempivät*. Samana vuonna opisto ja Nuorisoseura esittivät Tarvasjoella näytelmän *Talkootanssit*.

Vuosi 1981 oli Liedon kunnan 650-vuotis juhluvuosi. Juhlavuoden merkeissä Liedossa valmistettiin esitys *Miekka ja risti*. Opisto oli esityksessä ja sen valmisteluissa vahvasti mukana. Näytelmässä oli 13 roolia ja siinä esiintyi 80 harrastajaa. Näytelmä esitettiin neljä kertaa Vanhalinnan museon pihalla. Ohjaajana toimi Helge Herala. Näytelmä kertoi kristinuskon ja pakanuuden välisestä taistelusta Liedossa.

Opistolaisyhdistyksen kevätkuullassa vuonna 1986 näytelmäpiiriin tulkitsemana esiintyi lietolaisia silmäätekeviä vuodelta 1865. Teemana oli lainakirjaston perustaminen Lietoon. Tarvasjoen nuoret näytelmäpiiriläiset esittivät 1987 Tarvashovissa nuorisomusikaalin *Outolintu* Satu Luukkosen ohjaamana. Näytelmä oli musiikkipitoinen ja siihen liittyi myös tansseja, joiden koreografian oli laatinut Marja Koponen. Musikaali esitettiin myös Liedon koulukeskuksessa. Opiston 20-vuotisjuhlien yhteydessä vuonna 1990 esitettiin Satu Luukkosen ohjaama *Mörköoppera*. Sävellys ja sanoitus olivat Marjatta Pokelan. Oopperan esittivät opistotalolla oopperapiirin opiskelijat ja soitinyhtye. Lavasteet oli tehnyt kuvataidekoulun lapsiryhmä. Vuonna 1992 teatteriryhmä esitti Juhani Hiltusen johdolla Pekka Remeksen lastennäytelmän *Kuinka kissa pelasti lampaan*.

Yhteistyö Liedon Kesäteatterin kanssa alkoi vuosituuhannen vaihteessa. Yhteistyö on tarkoittanut sitä, että Liedon Kesäteatterin näyttelijät ovat kokoontuneet talvella opiston opintopiirissä ja jatkaneet siitä kesällä Liedon kesäteatterin nimissä. Vuonna 2000 Liedon kesäteatterissa esitettiin Erkki Kivijärven kirjoittama ja Onneli Wäckin ohjaama näytelmä *Talkootanssit*. Vuonna 2001 oli vuorossa Pekka Saariston kirjoittama ja Olli Saariston ohjaama *Tolppaenkeli*. Vuonna 2002 ohjaajana oli Markku Keränen ja näytelmänä Heikki Turusen *Kivenpyörittäjän kylä*. Vuonna 2004 ohjaajana oli edelleen Markku Keränen mutta näytelmänä nyt lietolaisen Marja-Riitta Perttulan kirjoittama *Balladi Tootulan Jalmarista*. Kesällä 2005 esityspaikka vaihtui Loukinaisten Matintalosta Liedon pappilan pihapiiriin. Näytelmänä oli Marja-Riitta Perttulan *Runeberg ja Liedon susi*. Ohjaajana toimi Hanna Paatero. Sama näytelmä esitetään samassa paikassa myös seuraavana kesänä.

Keväällä 2005 valmistettiin historiallinen tarinapolku *Verkapolku* Littoisiin. *Verkapolku* oli näytelmävaellus, johon sisältyi muutaman minuutin kuvaelmia Littoisten historiasta. Kuvaelmat esitettiin Littoisten verkatehtaan kulttuurihistoriallisessa miljöössä. Tavoitteena oli draamallinen opastuskierros. Vanhat rakennukset heräsivät henkiin erilaisten tarinoiden kautta. Tarinapolun ohjasi Onneli Wäck ja käsikirjoituksesta vastasivat Eeva Turpeinen ja Onneli Wäck.

Liikunta, jooga ja tanssi

Miesten ja naisten liikuntapiirejä on pidetty Liedon ja Tarvasjoen eri taajamissa syksystä 1970. Erityiskohderyhmiä ovat olleet mm. veteraanit, vammaiset, lapset ja eläkeikäiset. Tällä vuosituhannella suosittuja ovat olleet niska- ja selkäsairauksista kärsiville suunnatut liikuntaryhmät. Vuosina 2003-2005 opisto on ollut mukana myös opetushallituksen tukemassa Turun alueen lähiopistojen Terveyttä liikunnasta -hankkeessa. Hankkeen tavoitteena on ollut liikuntaa harrastamattomien saaminen mukaan toimintaan. Ensimmäisen vuoden kohderyhmänä olivat Liedon kunnan omat työntekijät. Uusista liikuntamuodoista erityisen suosittuja ovat olleet Pilates- ja ChiBall -liikunta. Liikuntatuntien osuus opiston kokonaisopetusmäärästä on vuosittain ollut noin 10-20 %. Opiston pitkäaikaisia liikunnanopettajia ovat Eero Alatalo, Arto Helin, Anne Järventaus, Tuula Kujanpää, Ritva Lohiluoto, Helmi Marttila, Ari Niemelä, Esko Poikela ja Kaija Tervahartiala.

Perinteisen liikunnan lisäksi liikuntatunteihin on laskettu jooga ja tanssi. Joogan opetus alkoi vuonna 1973. Opiston pitkäaikaisena jooga-opettajana on toiminut Ritva Lohiluoto. Muita jooga-opettajia ovat olleet Kaija Tervahartiala ja Katja Tampio, joka opettaa edelleen.

Tanssin perusopetus alkoi 1993. Aiemmin Liedon taideyhdistyksen alaisuudessa toiminut baletti-opetus siirtyi opistolle samana vuonna. Baletti- ja lastentanssiryhmät olivat aluksi suuressa suosiossa. Opettajana toimi Katri Kärpistö-Elonen. Nyttemmin suurin suosio on ohitettu ainakin toistaiseksi. Tanssin perusopetuksen lisäksi opistolla on vuosien mittaan opetettu itämaista tanssia ja jazztanssia. Itämainen tanssi oli aluksi hyvin suosittua sen jälkeen, kun se vapautui opistojen yhdeksi toimintamuodoksi.

Tarvasjoen kansantanssiryhmä esiintymässä.

Tarvasjoen kansantanssiryhmä on opiston vanhin saman opettajan johdolla toiminut opintopiiri. Timo Uusitupa toimi ryhmän opettajana yhtäjaksoisesti syksystä 1970 kevääseen 2005. Keväällä 2005 opetusvastuun otti Henna Torkkeli. Myös Liedossa kansantanssi on ollut pitkään mukana opiston ohjelmassa, vaikka opettajat ovatkin vaihtuneet. Timo Rauvola aloitti opetuksen Manttaalilla vuonna 1979 ja Riku Rousku uudelleen 1986.

Tietotekniikka

Opiston tietotekniikan opetus alkoi niinkin varhain kuin vuonna 1971. Atk-piirissä opeteltiin aluksi ohjelmoinnin alkeita Pekka Lehtiön johdolla. Tietokoneen käyttöä harjoiteltiin Turun yliopiston tietokoneella. Rehtori Vahvaselkä kertoi vuonna 1984, että atk-koulutusta annetaan sillä mielellä, että pelko koneita kohtaan karisee. Samaa perustelua on käytetty vielä 2000-että pelko koneita kohtaan karisee. Samaa perustelua on käytetty vielä 2000-luvullakin. Vuonna 1984 atk-opetus oli jo hyvin suosittua. Ensimmäiset atk-laitehankinnat tehtiin uuden tilan myötä 1986. Toinen tietokone, jolla voitiin pitää yhteyttä kunnan keskustiedostoon, hankittiin vuonna 1988. Konetta voitiin käyttää myös tietotekniikan opetuksessa. Vuonna 1990

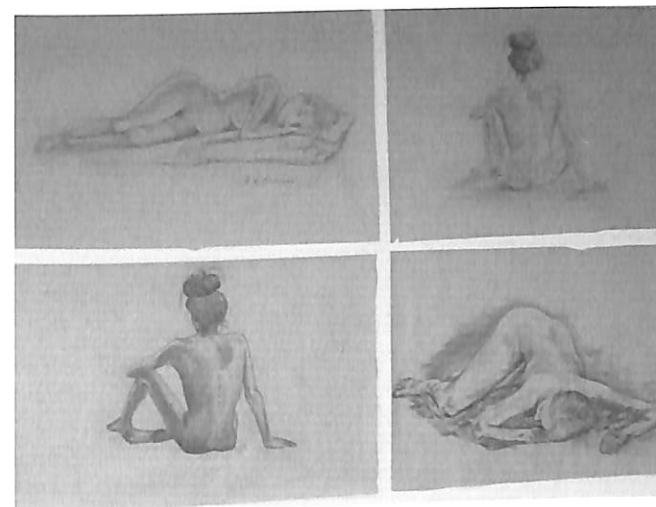
tarjolla oli jo viisi tietokonekurssia mm. ohjelmointi ja maatalouden atk. Tietokoneen ajokorttien suorittaminen alkoi vuonna 1994. Ajokorttikursseja myytiin vuosituhannen loppupuolella useita mm. yrityksille. Opiston pitkäaikaisia atk-opettajia ovat olleet Raimo Ykspeätä, Juhan Heinonen ja Mikko Vahvaselkä.

Osaavat seniorit

Kuvataiteet

Kuvataiteiden opetusta on ollut opiston opinto-ohjelmassa alusta alkaen. Opiston pitkäaikaisia opettajia ovat olleet Jaana Aarikka, Tapio Hiltunen, Ritva Lohiluoto, Ulla Syrjäsuu ja Irma Tetri. Taideyhdistyksen lasten kuvataidekoulu haluttiin siirtää vuonna 1988 opiston piiriin ja siihen haettiin lupa. Seuraavan vuosikymmenen alussa alkoi lasten kuvataiteen perusopetus ja se lisäsi opiston kuvataideopetuksen tuntimäärää huomattavasti. Ensimmäiset kuvataiteen perusopetuksen opettajat olivat Ritva Lohiluoto ja Terhi Mäkinen. Viime vuosina aikuisten kuvataideryhmien määrä on kasvanut entisestään. Syksyllä 2003 uutuutena alkoi vammaisten kuvataideryhmä ja syksyllä 2004 ikonimaalaus.

Elävän mallin piirustus -kurssin satoa keväällä 2005

Avoim korkeakouluopetus

Yhteistyö Turun yliopiston avoimen korkeakoulun kanssa alkoi vuonna 1992. Kasvatustieteen abbrevatur-opinnot ovat olleet tarjolla alusta alkaen. Vuonna 1993 tarjontaa lisättiin psykologian ja kunnallispolitiikan abbrevatur-opinnoilla. Vuonna 1996 opinto-ohjelmaan tuli tietojenkäsittelyopin perusopinnot, 1997 kasvatustieteen cumlaude ja 1998 ympäristönsuojelun ja sosiologia perusopinnot sekä Eurooppa-opinnot. Erityispedagogiikka alkoi syksyllä 2003. Kasvatustieteen abbrevatur-ryhmät ovat alkaneet vuosittain ja varsinainen menestys on ollut erityispedagogiikka, mihin kaikki halukkaat eivät ole mahtuneet aina edes mukaan.

Erityisryhmät

Ensimmäinen kehitysvammaisten piiri alkoi syksyllä 1977 Rauni Tikkasen johdolla. "Ohjelma keskittyi kansalaistaidon ja äidinkielen ympärille. Kevennyksenä oli myös viihteellisiä tuokioita." Arja Niemelä on toiminut

kehitysvammaisten piirin opettajana vuodesta 1979. Harri Ylinen on opettanut syksystä 1996. Nämä piirit ovat olleet luonteeltaan ohjaus- ja keskustelupiirejä. Jaana Aarikka aloitti syksyllä 2003 kehitysvammaisten kuvataideopetuksen ja Harri Ylisen ryhmä muuttui syksyllä 2004 enemmän liikuntapainotteiseksi. Opistolla on toiminut myös näkövammaisten askartelupiiri ja useita viittomakielen kursseja.

Täydennyskoulutus

Opistossa alkoi syksyllä 1973 työteknillinen koulu, jossa opiskeltiin iltaisen työn ohessa. Koulutus oli kansa- tai peruskoulupohjainen ja pohjakoulutuksesta riippuen se kesti kaksi tai kolme vuotta. Valmistuneilla oli oikeus työtekniiko-nimitykseen. Ensimmäinen luokka oli yhteinen eri linjoilla. Opiskelun aloitti noin 20 opiskelijaa. Keväällä 1978 valmistui 48 opiskelijaa. Koulutus loppui vuonna 1981.

Peruskoulun oppimäärän suoritusmahdollisuutta tarjottiin peruskoulu-uudistuksen myötä vuonna 1977. Opetus tarkoitti peruskoulun yläasteen oppimäärän suoritusmahdollisuutta kansakoulun käyneille. Opiskelu oli kolmivuotinen.

Vuonna 1978 opistosta valmistui 22 perhepäivähoitajaa, 7 elokuvaprojektorin käyttäjää ja 14 ennakoivan ajon kurssin suorittanutta. Perhepäivähoidon kursseja on pidetty myöhemmin vuosina 1979 ja 1987. Kotiavustajakurssi pidettiin vuonna 1981. Matkailuoppaan peruskursseja opistossa on järjestetty 1984, 1987 ja 2003. Keväällä 2004 opistolta valmistui 11 uutta Lieto-opasta.

Opiston historian kirjaimellisesti korkeatasoisin kurssitarjous oli syksyllä 1987, kun tarjolla oli yksityislentäjän teoriakurssi. Kurssi ei kuitenkaan toteutunut.

Ajan hermolla

Turun Tienoo kirjoitti 25.4.1995, että ”opisto luottaa perustaansa, mutta pyrkii aistimaan reaaliajassa päivän tarpeet. Opisto on harrastuksen ja totisen opiskelun tyyssija. Opisto muuttuu yhteiskunnan mukana”. Nämä opiston juhlavuoden yhteydessä kirjoitetut hienot lauseet ovat sikäli totta, että opisto

on vuosien mittaan pyrkinyt tarjoamaan kuntalaisille aina kulloinkin ajankohtaisia kursseja. Monet niistä ovat toki jälkeinpäin arkipäiväistyneet. Kursseja tarkastelemalla saa hyvän kuvan myös yhteiskunnassa tapahtuneista muutoksista. Aikanaan ajankohtaisia kursseja ja luentoja ovat olleet esimerkiksi valokuvauspiirit ja nuorten filmipiiri 1970-luvulla, katumaksulakikurssi 1981, videopiiri 1982, mikroaltonuunin käyttökurssi 1988, moottorisahan ajokurssi 1999 ja lumilautailijan asukurssi 1999

Asiakastyytyväisyys

Liedon-Tarvasjoen kansalaisopisto on vuosien mittaan pyrkinyt mahdollisuuksien mukaan huomioimaan kuntalaisten toiveet opiston kurssitarjonnassa. Vuonna 1982 tehtiin kokeilu, jossa opisto tarjosi 20 eri pikkukurssia. Kurssit luvattiin pitää jos innokkaita löytyy tarpeeksi. Suosituimmiksi kursseiksi osoittautuivat kasvisruokakurssi ja konekirjoituskurssi. Työvuodelle 1986-87 tehtiin opintopiirianomuskysely. Esimerkkeinä mainittiin mm. yhteiskunnassa tuolloin ajankohtaiset eri tietokonekurssit. Vuonna 1988 tehtiin asiakastyytyväisyyskysely. Kysely oli osa kuuden lähiopiston yhteistyöhanketta, joka tähtäsi opistojen itsearviointin kehittämiseen. Kyselyyn vastasi 102 henkilöä. Tyydyttävä arvio tuli asukkaiden tarpeiden huomioimisesta sekä lyhytkestoisten ja ajankohtaisten kurssien lukumäärästä. Hyväksi arvioitiin opetuksen laatu, opiskelun edullisuus sekä opiskelun hinnan ja laadun suhde.

Toistaiseksi viimeisen kyselyn teki Sirpa Herranen Liedossa ja Tarvasjoella vuonna 2001. Kyselyyn vastasi 298 henkilöä, joiden mukaan opistoon lähdetään ensisijaisesti harrastamaan. Sitten vasta tulee hyötynäkökulma tulevaisuutta tai ammattitaidon ylläpitoa ajatellen. Erityisesti liikunnan kohdalla korostui harrastuksen sosiaalinen merkitys. Merkittävää tutkimuksessa oli se, miksi opistossa ei opiskella. Eniten huolestutti, kun 35,9 % vastaajista oli sitä mieltä, etteivät opiston kurssit houkuttele. Tosin heistä 27 % ei tiennyt, mitä opistossa voi opiskella. Huonoihin kulkuyhteyksiin vetosi 15 % lietolaisista ja 33 % Tarvasjoella vastanneista. Kurssitoiveet kohdistuivat kädentaitoihin, tietotekniikkaan, liikuntaan ja taideaineisiin. Tämän tutkimuksen mukaan innostus tietotekniikkaan ei siis ole hiipunut. Muutossuunta näkyi siinä, että alkeiskurssien sijaan toivottiin enemmän jatkokursseja. Merkittävää mutta ei uutta oli se, että työn ja harrastuksen yhteensovittaminen näyttää kyselyn mukaan tuottavan vaikeuksia monissa perheissä. Myös lastenhoitoa kurssien ajaksi ja

päiväkursseja toivottiin. Opiston toimintaan kohdistuvista moninaisista toiveista kyselyn tekijä totesi, että kun opiston tarjonnasta löytyy englanninkielinen eksoottinen kotiruuuan valmistuskurssi samban tahdissa, niin vaativammankin opiskelijan toiveet on huomioitu.

Erityistapahtumat

Opiston juhlahetket ovat liittyneet opiston juhluvuosiin ja kevätnäyttelyihin. Opiston 10-vuotisjuhlat ja samalla Lounais-Suomen opistopiirin harrastepäivät pidettiin Yläasteen koululla 22.-23.3.80. Kunnan tervehdyksen tilaisuuteen toi kunnanhallituksen puheenjohtaja Pertti Peltola, juhlapuheen piti opiston johtokunnan puheenjohtaja Aulis Laksio ja tervehdyssanat lausui opistolaisyhdistyksen puheenjohtaja Martti Lehti. Laksio toi juhlapuheessaan esille mm. musiikkiosaston ja vakituisen opettajaviran perustamisen. Kansalais- ja työväenopistojen liiton 10-vuotisansiomerkki myönnettiin seuraaville henkilöille: Juhani Antintalo, Ismo Haanpää, Sanelma Halonen, Rakel Jokinen, Tuula Kujanpää, Helvi Mattila, Aila Peltola, Hilikka Silander, Kaija Tervahartiala, Eino Toivonen, Timo Uusitupa ja Raimo Willgren.

Harrastepäivät pidettiin 10-vuotisjuhlien yhteydessä Kirkonkulman ja yläasteen kouluilla. Piirin 20 opistosta harrastepäiville osallistui noin 800 opiskelijaa. Lähes puolet vieraista myös esiintyi eri tilaisuuksissa. Avajaistilaisuudessa puhuivat kunnanjohtaja Touko Niemelä, lääninhallituksen edustaja koulutoimentarkastaja Kalevi Salminen sekä opistopiirin puheenjohtaja Tauno Hänti. Salminen totesi puheessaan mm., että kansalaisopistojen verkko kattaa koko läänin. Läänissä kaikkiaan 39 opistoa. Uutena aluevaltauksena hän mainitsi avoimen korkeakoulukokeilun. Niemelä kantoi puheessaan huolta nuorison passiivisuudesta. Hänen mukaansa näiden nuorten aktivoiminen olisi opistojen suuri tulevaisuudenhaaste.

Seuraavat 10-vuotisansiomerkit myönnettiin vuonna 1983 Jukka Viitaniemelle ja Mikko Vahvaselälle sekä vuonna 1984 Tuula Heikkilälle, Tuula Kujanpäälle ja Timo Rauvolalle.

Opiston 15-vuotisjuhlat pidettiin Tarvashovissa 20.-21.4.1985. Juhlat alkoivat juhlailltamilla. Seuraavana päivänä pidettiin opiston 15-vuotisjuhlakokous sekä kevätnäyttely. Iltamiin osallistui yli 300 henkeä,

mutta juhlakokous ei ollut yhtä suosittu. Juhlakokouksen asialistalla oli mm. keskustelu kesänviettopaikan hankkimisesta opiston käyttöön. Kokouksen puheenjohtajana toimi Kalevi Viitanen. Kokouksessa tuli esiin mm. Littoistenjärven rannalla olevan entisen tehtaanjohtajan asunnon eli Kuoviluodon hankkiminen Liedon kunnalta opiston käyttöön. Kokouksen yhteydessä luovutettiin 10-vuotisansiomerkit Euran koulun siivooja Ulla Yrjöselle ja Tarvasjoen tanhupiirin säestäjä Kalevi Viitaselle.

Liedon messut pidettiin 16.-17.4.1988 Liedon koulukeskuksessa. Auditoriossa esitettiin muotinäytöksiä ja nuorisomusikaali *Outolintu*. Opistotalossa esiteltiin erilaisia työtapoja ja tehtiin tunnetuksi opiston toimintaa. Koulun puolelle olivat noin 70 erilaista näytteilleasettajaa tehneet oman osastonsa. Pihalla järjestettiin ponijelua ja ongintaa. Esillä oli sekä kaupallinen että ei-kaupallinen puoli. Messut toimivat samalla opiston kevätnäyttelynä. Järjestelyt oli jaettu siten, että lukio järjesti muotinäytökset ja opisto työnäytökset.

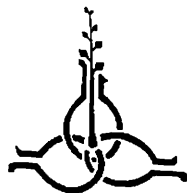
Opiston 20-v. juhlat pidettiin Opistotalolla 21.-22.4.1990. Ohjelmassa oli tervehdyksen vastaanotto, pääjuhla, ansiomerkkien jako sekä oppilastöiden näyttely. Juhlapuheen piti koulutuslautakunnan puheenjohtaja Leena Karinen. Lahjanäytöksenä lapsille esitettiin Satu Luukkosen ohjaama *Mörköoppera*. 20-vuotisansiomerkki saivat Sanelma Halonen, Tuula Kujanpää ja Timo Uusitupa. 10-vuotiaansiomerkkin Veikko Luukkala, Arja Niemelä, Kirsi-Marja Ermala ja Ritva Lohiluoto.

Opiston 25-vuotisjuhlaa juhlittiin Opistotalolla 22.-23.4.1995. Ohjelmassa oli tervehdyksen vastaanotto, pääjuhla sekä oppilastöiden näyttely. Pääjuhla aloitettiin Katariina Kärjen ohjaaman näytelmäpiirin esityksellä *Ofelia ja varjot*. Juhlapuheen piti koulutuslautakunnan puheenjohtaja Leena Karinen. 20-vuotisansiomerkki annettiin Mikko Vahvaselälle. 10-vuotisansiomerkkin saivat Eero Alatalo, Marja-Liisa Laksio, Pirkko Pyöli, Raimo Ykspetäjä ja Marja Koponen. Sanelma Halonen ja Timo Uusitupa palkittiin lisäksi opistotyön muistomitalilla 25 vuoden opistotyöstä.

Opiston 30-vuotisjuhlaa juhlittiin Liedon uudella kunnantalolla 16.4.2000. Ohjelmassa oli juhlanäyttely, tervehdyksen vastaanotto sekä pääjuhla. 10-vuotisansiomerkkin saivat Ritva Aro, Marianne Kentala, Esa Nordgren, Raija Danielsson, Maarit Kankare ja Irma Tetri. 20-vuotisansiomerkkin saivat Kirsi-Marja Ermala, Ritva Lohiluoto, Arja Niemelä ja Sirpa Viitaniemi. 30-vuotisansiomerkkin sai Timo Uusitupa. Juhlassa muistettiin myös niitä

opiskelijoita, jotka ovat olleet opiskelijoina mukana koko opiston olemassaolon ajan. Heitä oli kaikkiaan lähes sata.

Opiston logo ja viiri

Opiston opettaja Hasan Sari suunnitteli ja johtokunta hyväksyi opiston logon työkaudella 1981-1982. Jaana Aarikka ja Risto Suominen suunnittelivat opiston logon pohjalta opiston pöytäviirin syksyllä 2004. Opiston viiri tullaan jatkossa antamaan 25-vuotisesta opistotyöstä.

Maksut ja talous

Ensimmäiset taloudelliset vaikeudet koettiin vuonna 1974. Ongelmana oli tuntiopettajien palkkamäärärahojen vähyys. Tämän seurauksena jouduttiin jopa siirtämään kevätkaudelle joidenkin piirien kokoontumisia. Kunnan taloudessa oli supistuspaineita syksyllä 1975 ja opistonkin toimintakatsauksessa todettiin, että syyskauden ohjelmaa on jouduttu supistamaan 10 %. Kuntataloudessa näkyi jälkikäteen arvioiden heti seuraavana vuonna tietynlainen elpyminen, koska seuraavan vuoden talousarvion kasvuprosentiksi annettiin 10 %. Vuonna 1978 kouluhallitus määräsi, ettei edellisen vuoden tuntimäärää saanut ylittää. Vuonna 1979 opistot saivat nostaa opetustuntimäärää 0,5 tuntia opiskelijaa kohti. Vuodesta 1981 lähtien kouluhallitus asetti opetustuntimääräkatoksi 4695 tuntia työkaudessa. Tämä raja ylittyi vasta työkaudella 1984-1985. Kouluhallitus määräsi myös maksimivuokrat niille tiloille, jotka on vuokrattu opiston käyttöön.

työkausi	tunnit	v-osuus	op.maksut	kunnan os.	tulot yht.
1970-71	2096	9360	1722	19379	30461
1971-72	2224	19950	2214	41475	63639
1972-73	2073	46097	2381	22112	70591
1973-74	2507	61124	3168	28337	95247
1974-75	4184	68900	1258	68522	138680
1975-76	3726	61178	-	123533	184712
1976-77	4074	129344	2104	136650	268098
1977-78	3850	103840	14300	190927	309067
1978-79	4079	207919	9300	119274	336539
1979-80	4388	251000	4700	137187	392887

Opiston tulojakauma 1970-luvulla.

Kuten edellisestä tilastosta näkyy, valtionosuuden määrä opiston kokonaistulosta vaihteli 1970-luvulla melkoisesti. Enimmillään se oli työkaudella 1972-1973 eli 65,3 % opiston tuloista ja pienimmillään useaankin kertaan noin 33%. 1990-luvulta lähtien valtio on korvannut opistojen menoista säännöllisesti noin 57 %. Myös opintomaksujen osuus kokonaistulosta vaihteli 1970-luvulla melkoisesti. Enimmilläänkin niiden osuus oli alle kymmenen prosenttia. Viime vuosina opintomaksujen osuus tuloista on ollut 20-25%.

Viime vuosikymmenen alun lama näkyi myös opistoissa. Vuonna 1991 Suomen kunnallisliitolta tuli koulutoimen säästöpäätös (yleiskirje 30/1991). Hallitus oli päättänyt eri oppilaitosten opetustuntimäärien leikkaamisesta. Asia koski myös kansalaisopistoja. Päätöksen mukaan opistojen opetustuntien määrää alennetaan työkausina 1991-1993 10 % työkauden opetustuntien määräästä. Lisäksi säädetään erityinen ilmoittautumismaksu. 1989-1990 tuntimäärästä. Suuruudeksi oli kaavailtu 50-100 mk/lukukausi. Rehtori Vahvaselkä arveli säästötoimien vaikuttavan opetustuntimäärään Liedossa ja Tarvasjoella 17-18 %.

Opistoa perustettaessa ilmoittautumismaksuksi esitettiin 3 markkaa vuodessa. Eläkeläiset vapautettiin opintomaksusta vuonna 1974 ja kunnanhallitukselle esitettiin samalla, että opintomaksu poistetaan käytöstä kokonaan. Vuonna 1980 opintomaksuksi päätettiin 5 mk/opiskelija ja vuosina 1983-87 10 mk. Työkaudella 1988-89 maksu nousi 20 markkaan. Opintomaksut muuttuivat merkittävästi työkaudella 1991-92, kun ilmoittautumismaksuksi tuli 50 markkaa ja kurssimaksuksi opetusryhmästä

riippuen 50-150 mk. Työkaudella 1992-93 ilmoittautumismaksu nousi 60 markkaan ja kurssimaksu 40 - 100 mk:aan. Tämän jälkeen kurssimaksuista on kansalais- ja työväenopistoissa tullut normaali käytäntö. Opiskelijat ovat saaneet siihen tottua, vaikka kaikki eivät ole sitä vieläkään hyväksyneet. Ilmoittautumismaksusta luovuttiin 2000-luvun alkupuolella. Kurssimaksu kertoo nyt opiskelun koko hinnan.

Opistolainsäädännön muutokset

Kauan odotettu opistolainsäädännön uudistaminen tapahtui vuosina 1962-63. Laki Kansalais- ja työväenopistojen valtionavusta eli opistolaki, joksi sitä asetuksessa nimitettiin, tuli voimaan 1.7.1963. Uuden lain keskeinen uudistus oli valtionosuusprosentin kohoaminen 70 %:iin hyväksytyistä käyttökustannuksista. Opistotoiminta tuli uuden lain ansiosta näin kunnille edullisemmaksi ja lain seurauksena alkoi opistojen perustamisrynnäkö. Työvuonna 1970-80 opistoja oli yhteensä 270, näistä 153 eli 57 % oli perustettu vuoden 1962 jälkeen. Toinen selittävä tekijä oli tietysti yhteiskunnan olojen yleinen parantuminen.

Suuri muutos oli myös tehtäväalueen laajentaminen niin, että opistot saivat käytännössä muovata itse oman opetusohjelmansa paikallisten sivistystarpeiden mukaan. Valtionavun ehdoissa ei enää korostettu yhteiskunnallisten ja taloudellisten aineiden ensisijaisuutta eikä aineryhmiä mainittu erikseen. Ammatilliseen koulutukseen ei kuitenkaan vielä myönnetty valtionosuutta. Jatkolukukauden järjestäminen oli mahdollista, mikäli opiston työkausi oli kestänyt vähintään 26 viikkoa. Opiskelijoiden piti olla oppivelvollisuuden suorittaneita tai vähintään 16 vuotta täyttäneitä. Opiskelijoiden vähimmäismäärää opetusryhmissä alennettiin kymmenestä seitsemään, joissakin asetuksen määräämissä tapauksissa viiteen.

Lakiin liittyvä asetus vahvistettiin 15.7.1963 (386/63). Uusi asetus väljensi sivutoimisen rehtorin kelpoisuusvaatimuksia ja valintamenettelyä ja edisti näin toiminnan laajenemista maaseudulle. Uusi asetus edellytti ohjesääntöjen uusimista kouluhallituksen malliohjesäännön mukaisesti. Edellinen opistoasetus oli vuodelta 1938. Muutokset jatkuivat edelleen. Opistolakiin (87/74) ja asetukseen (82/70) tehtiin muutoksia, jotka astuivat voimaan 1.8.1974. Opistojen työkausi muutettiin mm. alkamaan 1.8. ja päättyämään 31.7. Jatkolukukauden tilalle tuli jatkotyökausi eli yksi tai useampi vähintään 6 tunnin opetusjakso. Musiikinopetuksen kohdalla

päätettiin, että sitä voidaan kouluhallituksen luvalla antaa myös alle 16-vuotiaille lapsille.

Valtioneuvosto ja kuntien keskusjärjestöt sopivat vuonna 1975 järjestelyasiakirjasta, jolla pyrittiin hillitsemään julkisten menojen kasvua. Menojen rajoittaminen kohdistui myös opistoihin. Seuraavan vuoden valtion tulo- ja menoarviossa luki: "Kansanopistojen sekä kansalais- ja työväenopistojen valtionapujen huomattavan kasvun johdosta on tarkoitus ryhtyä menojen tehokkaampaan ennakkosäätelyyn." Tästä alkoi opistojen menojen tiukkeneva karsinta. Kouluhallitus määräsi vuosittaiset säästökohteet, mm. opettajanvirkojen perustaminen jäädytettiin välillä kokonaan. Toinen hankaluus oli tuntikattorajoitukset, joilla estettiin opetustuntien kasvattaminen. Kun lama ei hellittänyt, säästökohteita lisättiin asettamalla kullekin opistolle ns. tuntimääräkatto. Vähennyksiä tehtiin ensimmäisen kerran työkauden 1976-77 aikana. Lopulta opistojen opetustuntimäärät jouduttiin jäädyttämään edellisen vuoden tasolle vuonna 1982. Rajoitukset toivat mukanaan opetusohjelmien järjeistämisiä. Opistoissa käynnistyi terveellinen keskustelu opetuksen määrän ja laadun välisestä suhteesta, joka johti tietoiseen pyrkimykseen kohottaa opetuksen laatua.

Aikaisempi menoperusteinen valtionosuusjärjestelmä vaihtui 1990-luvulla suoriteperusteiseen valtionosuusjärjestelmään. Suurin muutos oli se, että valtionapu ei enää tule opistolle, vaan se tulee kunnalle yhdessä muiden valtionapujen kanssa. Opisto saa edelleen valtionosuutta tuntimääränsä perusteella, mutta ei enää todellisiin kuluihin vaan laskennallisesti.

Opistolaisyhdistys

Opistolaisyhdistys aloitti toimintansa 11.11.1970. Sen ensimmäinen kokous pidettiin 25.11.1970. Syksyllä 1971 jäsenistön keskuuteen perustettiin opintopiirien edustajisto. Edustajisto kokoontui kahdesti vuodessa. Opistolaisyhdistyksen tehtävä ja toimenkuva opiskelijoiden keskuudessa alkoi hahmottua varsin nopeasti. Juhlien järjestäminen oli ja on eräs opistolaisyhdistyksen tärkeimmistä tehtävistä, sillä ne ovat tapahtumia, joissa opiskelijat tapaavat toisiaan yhteisen asian merkeissä. Säännöt, velvoittavat myös opiskelijoiden tukemista ja innostamista opinnoissaan, opistolaisten keskinäisten suhteiden kehittämistä, vapaa-ajan käytön ohjausta, kansalais- ja työväenopistotyön tuntemuksen edistämistä ja

opintopiirien välisen yhteistoiminnan edistämistä. Rahat toimintaan on saatu opiskelijoiden jäsenmaksuista. Huolenaiheeksi ensimmäisinä vuosina todettiin hyvin usein rahan puute. Rahanpuutteesta on maininta mm. vuodelta 1975, jolloin opistolaisten keskuudessa harkittiin jopa rahankeräystä. Kunta avusti yhdistystä tuolloin 1,50 markalla opiskelijaa kohden. Opistolaisyhdistyksen puheenjohtaja Martti Lehti totesi opiston 15-vuotisjuhlan yhteydessä 1985, että opistolaiskunnan taitekohta sattui vuosikymmenen vaihteeseen. Kun talous oli saatu kuntoon keskitettiin tarmo erilaisten palveluiden luomiseen.

Opistolaisyhdistys kokouksessaan syksyllä 2002

Opistolaisyhdistyksen perinteiseen toimintaan koko 1970-luvun kuului suosittujen joulu- ja keväthuhlien järjestäminen. Juhliin osallistui säännöllisesti yli 200 opiskelijaa. 1970-luvulla tehtiin vuosittain useita teatteri- ja pääsiäismatkoja kotimaassa. Ulkomaanmatkat tulivat mukaan 1980-luvulla. Matkoja tehtiin opistolaisyhdistyksen matkailuasiamiehen Kaija Tervahartialan johdolla erityisesti Neuvostoliittoon. Työkaudella 1980-1981 opistolaisyhdistys oli mukana Liedon kunnan 650-vuotisjuhlaan liittyvässä näytelmässä *Miekka ja risti*. Se esitettiin Vanhalinnan museon pihalla yhteistyössä 650-vuotisjuhlatoimikunnan, Liedon taideyhdistyksen ja Vanhalinnan Marttojen kanssa. Näytelmä harjoiteltiin opiston opintopiirissä Helge Heralan ohjauksella.

Vuosina 1983-1993 opistolaisyhdistys toimitti useita numeroita Opistolaisen lehteä. Rahavaikeuksistaan huolimatta opistolaisyhdistys on vuosien mittaan tukenut merkittävästi opiston kalustehankintoja. Yhdistys on hankkinut opiston käyttöön mm. monistuskoneen, keramiikkauunin, videokameran,

neulekoneen, äänentoistolaitteet ja kirjoituskoneita. 1990-luvulla opistolaisyhdistys huolehti Littoistenjärven rannalla sijaitsevan Kuoviluodon juhla- ja kokoustilan hoidosta ja vuokrauksesta. Opistolaisyhdistys on jakanut vuosittain anomuksesta stipendin opiston opintopiirille tai poikkeustapauksessa yksittäiselle opiskelijalle. Stipendi on voitu jakaa myös useamman opintopiirin kesken. Sen suuruus on viime vuosina ollut 250 euroa. Vuonna 1986 opistolaisyhdistys elvytti iltamat Tarvashovissa. Osallistujia oli noin 200. Puheenjohtaja Arja Niemelä totesi avajaispuheessaan mm., että iltamiin tullaan tasaparein, mutta opiston opiskelijoista miehiä on vain 30 %. Tilaisuuden pääsylipputulot, noin 5000 markkaa, käytettiin kutomakoneen hankintaan.

Opistolaisyhdistyksen johtokunnan ensimmäinen puheenjohtaja oli Erkki Laaksonen. Häntä seurasivat Urpo Junnila, Tarmo Mäkinen, Reijo Mäkyne ja Martti Lehti (1977-1985). Nykyinen puheenjohtaja Arja Niemelä on toiminut tehtävässä vuoden 1986 alusta. Arja Niemelä toimi yhdistyksen sihteerinä vuosina 1982-1985. Arja Niemelä on toiminut myös Lounais-Suomen opistopiirin puheenjohtajana. Nykyinen sihteeri Marjatta Valtonen on toiminut tehtävässään vuodesta 1986 alkaen.

Opistolaisyhdistykset ovat vuosien mittaan hävinneet monista opistoista. Omassa opistossammekin opistolaisyhdistyksen rooli on vuosikymmenten saatossa muuttunut, mutta mikä tärkeintä, itse yhdistys on säilynyt. Kiitos tästä kuuluu ennen kaikkea pienelle aktiiviselle johtokunnalle. Johtokunta on pitänyt esillä opiston koko toiminnan tärkeintä asiaa eli opiskelijoiden näkökulmaa, mutta on tukenut esimerkiksi myös opiston henkilökuntaa.

Opiston opetustunnit ja opiskelijat 1970-2005

vuosi	tunnit	syksy	kevät	opisk.	mie- het	naiset	ryh- mät	Tarvas- joki (t)	taiteen perusop.
70-71	2096	1032	1064	1069	376	693	50		
71-72	2224	936	1288	707	258	449	52		
72-73	2073	916	1157	649	193	456	53		
73-74	2507	1121	1386	964	287	677	82		
74-75	4184	1883	2301	1175	376	799	100		
75-76	3726	1530	2196	1153	430	723	98		
76-77	4074	1844	2132	1447	569	878	150		
77-78	3850	1815	2035	1451	533	918	150		
78-79	4079	1836	2180	1684	629	1055	140		
79-80	4388	1965	2293	1585	539	1046	174		
80-81	4795	2121	2674	1741	591	1150	110		
81-82	4695	2091	2604	1602	567	1035			
82-83	4676	2065	2611	1644	537	1107			
83-84	4695	2261	2434	1602	503	1099			
84-85	5045	2386	2659	1616	488	1129			
85-86	5156	2388	2768	1655	504	1151	119		
86-87	5274			1632	462	1170	120	1022	
87-88	5570			1607	449	1158	121	763	
88-89	5064			1709	445	1264	116	744	
89-90	5896			1877	478	1399	136	673	
90-91	6687			1890	489	1401	163	726	0
91-92	6925			1900	435	1465	157	762	<200
92-93	6432			1831	410	1420	150	697	<500
93-94	6844			1684	425	1259	142	681	<1000
94-95	7335			1816	448	1368	156	677	2150
95-96	8477	3774	4703	1540	391	1149	169	828	3012
96-97	9778	4394	5384	1707	422	1285	159	957	4346
97-98	1012	4777	5415	1702	439	1263	173	1005	5103
98-99	9855	4550	5305	1753	480	1273	180	908	4198
99-00	1077	4918	5839	1893	491	1402	175	978	4961
00-01	1104	4877	6217	1812	471	1341	180	947	5042
01-02	1198	5441	6507	1823	504	1319	181	1109	5505
02-03	11700	5249	6450	2009	538	1471	204	1104	5270
03-04	11998	5869	6129	2217	592	1625	213	1014	5108
04-05	11170	5404	5766	2184	584	1600	224	1000	4315

Opiston opettajat ja luennoitsijat 1970-2005

(ensimmäinen ja viimeinen opetusvuosi mainittu)

NIMI	AJALLA	OPETUSTEHTÄVÄ
AALTO	MATTI	1984-85 LUENNOITSIJA
AALTONEN	JUKKA	1995-96 NÄYTELMÄPIIRI
AARIKKA	JAANA	2000-05 KERAMIikka,SAVI, KUVAT
AHO	LASSE	1981 RUOKAKURSSI
AHO	MIRJA-L	1984 LUENNOITSIJA
AHOKAS	KAISA	1984 LUENNOITSIJA
AHOLA	REIJO	1987-88 MIESKUORO
AHONEN	JOHANN	2001-05 VATSATANSSI
AHTINEN	OSMO	1985-88 PUUTYÖT
AHVENNIEMI	SAKARI	1988 TANHUJEN SÄESTYS
AHTO	JARMO	1992-94 PUUTYÖT
AKKOLA	RAIMO	1984 LUENNOITSIJA
ALANKO	TUOMO	1984 AUTOILUKURSSI
ALASTALO	ANNA	1999-05 PIANO, HUILU, LAULU
ALATALO	EERO	1984-03 LIIKUNTA
ALATALO	TIINA	1992-02 LIIKUNTA
ALBANESE	PIETRO	1996-97 ATK, ITALIA
ALILONTTINEN	PIA	1996-97 SHOW-TANSSI
ALITALO	MERJA	2002-03 KOKKIKERHO
ALMGREN	LASSI	1998-03 LASTEN NÄYTELMÄPIIRI
ANNALA	ERKKI	1986 LUENNOITSIJA
ANTHONI	ROSA-LI	1998-99 PIANONSOITTO
ANTILA	RITVA	1984 LUENNOITSIJA
ANTINTALO	JUHANI	1970-80 MIESKUORO
ANTTILA	MARJAT	1982-83 POSLIINIMAALAU
ANTTILA	MATTI	1980-81 MIESTEN LIIKUNTA
ANTTILA	ROBERT	1999-00 ENGLANTI
ANTTILA	TIINA	1997-98 KASVATUSTIEDE
ARO	RITVA	1987-05 PITSINNYPLÄYS
ASIKAINEN	SAARA	1982-89 RUOTSI JA SAKSA
AURAMO	JARI	1995-96 KANSANTANSSI
BERRY	TUIJA	1987-89 ENGLANTI
BLOMBACK	ANNE	2004-05 ENGLANTI

EKROOS	VELI	1975-81	FILMIPIIRI
ELGLAND	JOUNI	1985	KITARANSOITTO
ELO	KARRI	1986-93	KITARANSOITTO
ELOMAA	JOUNI	1991	IKEBANAKURSSI
ENGBLOM	JANNE	1989-90	BÄNDIKURSSI
ERJOSSAARI	NINA	2003	TEATTERITYÖN KURSSI
ERMALA	KIRSI-MA	1980-01	ENGLANTI JA RANSKA
ERMALA	JOUKO	1982-85	ENGLANTI
von ESSEN	HELLEVI	1979-85	LIIKUNTA JA TEKSTIILITYÖ
FAGERLUND	ESKIL	1986-87	VALOKUVAUSPIIRI
FINNHOLM	MARJA-L	1980	RUOTSI
FLANDER	LEENA	1980-85	VANHEMPAINKURSSI
FRÖBERG	MARJA-L	1991-92	RUOTSI
GRÖNHOLM	ANN-MA	1998-00	SÄESTÄJÄ
GRÖNHOLM	BO	1985	LUENNOITSIJA
GRÖNHOLM	EILA	1998-02	KANSANTANSSI
GRÖNLUND	MONNA	1992-94	JAZZ-TANSSI
GRÖNROOS	MARKKU	2002-03	PUU/METALLITYÖPIIRI
HAANPÄÄ	ISMO	1970-85	PUUTYÖT
HAAPANEN	ARI-PEK	1995-04	KITARANSOITTO
HAARIKKO	HARRI	1983-86	LUENNOITSIJA
HAATAJA	OSMO	1998-00	METSÄNHOITOKURSSEJA
HAIKALA	KAARINA	1977-82	ENSIAPUKURSSI
HAKALA	TARJA	1993-96	ENGLANTI JA RUOTSI
HAKANEN	SAARA	1978-87	POSLEININMAALAU
HAKKARAINEN	LAILA	1982-87	KEHITYSVAMPIIRI, KIELET
HAKKARAINEN	SAMULI	1981-86	MIESKUORO
HALONEN	SANELM	1970-96	KÄSIT, NÄYTELMÄT JA RU
HANNUKSELA	VESA	1988-89	VALOKUVAUSPIIRI
HANSES	INGMAR	1985-86	RUOTSI
HARRISON	PAUL	1985	ENGLANTI
HARTONEN	TEUVO	1976-86	PUUTARHAKURSSI
HEIKKILÄ	MARKKU	1977-84	NÄYTELMÄPIIRI
HEIKKILÄ	REIJO	2000-05	LIIKUNTA
HEIKKILÄ	TUULA	1973-78	PERHEPÄIVÄHOITOKURSS
HEIKURA	PIIA	1995-99	PIANO JA HUILU
HEININEN	LASSE	1997-98	LIIKUNTA
HEINO	BIRGITT	1994-97	ENTISÖINTI
HEINONEN	ESA	1994-96	TIETOKONEEN AJOKORTTI
HEINONEN	JUHAN	1997-03	ATK

HEINONEN	MARKUS	1994-95	BÄNDIKURSSI
HEINONEN	MIKKO	1979-81	LIIKUNTA
HELENIUS	KIMMO	1998-00	PUUTYÖT
HELIN	ANNELI	1980-82	KEHITYSVAMMAISTEN PII
HELIN	ARTO	1980-87	LIIKUNTA
HELIN	PASI	1993-94	
HELLMAN	RISTO	1988	LUENNOITSIJA
HELLSTEN	JANNE	1993-94	LIIKUNTA
HEMMILÄ	HANNA	1996-97	KANSANTANSSI
HERALA	HELGE	1980-81	NÄYTELMÄPIIRI
HERLEVI	JANNE	1982-83	SAARISTOLAIVURIKURSSI
HIEKKALINNA	MATTI	1980-86	KITARANSOITTO
HIEKKO	JARMO	1987	PERUSPARANNUSKURSSI
HIETANEN	SAMPO	1981-82	MUSIIKIN TEORIA
HIITERÄ	TIMO	1992	FILMIPIIRI
HIITTI	EIJA	1998-04	LIIKUNTA
HILTUNEN	ESA	1985	LUENNOITSIJA
HILTUNEN	JUHANI	1990-93	NÄYTELMÄPIIRI
HILTUNEN	TAPIO	1978-83	KUVALLINEN ILMAISU
HONKANEN	EILA	1980-81	PERHEPÄIVÄHOITOKURSS
HONKANEN	SATU	1997-99	LASTENTANSSIJA BALETTI
HOVI	PÄIVI	1984	LUENNOITSIJA
HUHTALA	JARI	1985	KITARANSOITTO
HURME	LEENA	1985	ASKARTELUKURSSI
HURRI	ULLA-MA	1981-82	SAKSA
HUSU	JUKKA	1986-87	LIIKUNTA
HYNNINEN	EERO	1982-85	FILMIPIIRI
HYTTINEN	JORMA	2004-05	KUVALLINEN ILMAISU
HYYPPÄ	MARKKU	1987	LUENNOITSIJA
HYYTIÄ	MARKKU	2001-03	LIIKUNTA
HYÖVELÄ	SANNA	2001-02	TEKSTIILITYÖKERHO
HÄKKINEN	TIMO	1998-99	PIENOISMALLIKERHO
HÄMÄLÄINEN	KIRSI	2002-03	PAJUTYÖ
HÄNNIKÄINEN	EINO	2003-05	KAAPPIKELLOPIIRI
HÄRKÖNEN	MARILII	2001-02	KUVATAIDEKERHO
HÄYRYNEN	HETTA	1982-85	JOOGA
HÖRKKÖ	JOUNI	1990	LIIKUNTA
ILLOINEN	EVA	1984	LUENNOITSIJA
ILMOINEN	MATTI	1985	LUENNOITSIJA
ISOAHO	RAIMO	1982-83	LUENNOITSIJA

ISOTALO	RITVA	1981	KOTIAVUSTAJAKURSSI	KEKKONEN	HELENA	1982-83	LUENNOITSIJA
ISOTALO-AALTO	RAIJA	2001-05	TOIMINTARYHMÄT	KERMINEN	KIRSTI	1985-86	PERHEPÄIVÄHOITOKURSS
JAATINEN	RIITTA	1988-91	TEKSTAUSKURSSI	KERÄNEN	MARKKU	2001-03	NÄYTELMÄPIIRI
JAKOBSSON	JUKKA	1982	LUENNOITSIJA	KESKINEN	JUHANI	1999-02	KITARANSOITTO
JALAMO	ILPO	2005	TAI CHI	KESKITALO	MARITA	1987	PUUTARHAKURSSI
JARTTU	HELJÄ	1980-82	KIRJALLISUUSPIIRI	KESKITALO	MARJUT	2002-04	KUVATAIDEKERHO
JOHANSSON	ANU	2004	KOTISEUTUARKISTOKURS	KESTI	LIISA	2003-04	NÄYTELMÄKERHO
JOHANSSON	ARI	1986	LUENNOITSIJA	KETO	VILJO	1986	LUENNOITSIJA
JOHANSSON	JANI	1999-00	NUORISOTEATTERI	KETOLA	TARJA	1992	KOTITALOUSKURSSI
JOHANSSON	MARJA-L	1985	ASKARTELUKURSSI	KIVELÄ	SEPPO	1980-83	TANHUPIIRI
JUNNO	IRMA	1991-92	VYÖHYKETERAPIAKURSSI	KHEZRI	SAMRAN	2000-04	MAAHANMUUTTAJAKURSS
JURVAINEN	JUKKA	1998-99	PIENOISMALLIKERHO	KIVIMAA	ROOPE	2002-05	VIULUNSOITTOJA MUSTE
JUVA	EVA	1997-99	KÄSITYÖKURSSEJA	KIVISTÖ	MIRVA	1992-94	ENGLANTI
JYLHÄ	IRMA	1971-80	POSLEININMAALAUS	KLEMOLA	SEPPO	1999-02	PUUTYÖT
JÜRISSE	TIIU	1993-95	TAITEEN PERUSOPETUS	KNUUTILA	EILA	1982-89	KONEKIRJOITUSKURSSI
JÄNTTI	TUIRE	1982	KUOROSÄESTYS	KOCH	MARJUT	1988-89	KÄSITYÖPIIRI
JÄRVENTAUS	ANNE	1984-95	LIIKUNTAJA VYÖHYKETER	KOISTINEN	ANITA	2001-05	NÄYTELMÄPIIRI
JÄRVI	MATTI	1980-82	FILMIPIIRI	KOJO	KAARLO	1981-82	LUENNOITSIJA
JÄRVINEN	MARKET	1992-05	POSLEININMAALAUS	KOJO	TAINA	1981-85	KUVALLINEN ILMAISU/MAL
JÄRVINEN	OLLI	2003	VIULUNSOITTO	KOJONKOSKI	HELENA	1984-87	PITSINNYPLÄYS
JÄRVINEN	SEIJA	1984	PERHEPÄIVÄHOITOKURSS	KOKKO	PAULI	1985-86	VALOKUVAUSPIIRI
KA AJA	SANNA	2003-05	TIETOJENKÄSITTELY	KOKKO	VEIKKO	1978-87	VIIHDEKUORO
KAHELIN	EIJA	1980-81	ASKARTELUKURSSI	KOLEHMAINEN	HANNA	1990-92	ASKARTELUKURSSI
KALLBERG	JYRKI	2003	PIENKONEIDEN KORJAUS	KOLI	PAULA	1987-89	POSLEININMAALAUS
KALLIO	HELENA	1998-99	PIANONSOITTO	KOLMONEN	JAAKKO	1982-83	LUENNOITSIJA
KALLIO-TIHILÄ	MARI	1992-95	TANHUT	KOPONEN	MARJA	1976-98	LIIKUNTA. ENGLANTI
KALLIOLA	ARTO	2005	LINTUHARRASTUSKURSSI	KORHONEN	ANTTI	1987	LUENNOITSIJA
KANCHANASTHI	SIRKKU	1990-95	SAKSA	KORHONEN	LIISA	1981-82	JÄRJESTÖKURSSI
KANERVA	HEIKKI	1992-93	VALOKUVAUSPIIRI	KORHONEN	ANNA-LII	1989-91	KERAMIKKAPIIRI
KANKARE	MAARIT	1989-05	POSLEININMAALAUS	KORHONEN	JOUKO	1992-93	KESKUSTELUPIIRI
KANNISTO	SARI	1992-93	KASVATUSTIEDE	KORHONEN	STELLA	1992-93	PIANONSOITTO
KANTOLA	MAURI	1983-84	KITARANSOITTO	KORONIOS	PANAGIO	1995-97	KREIKKA
KANTOR	ABEL	1989-91	KERAMIKKAPIIRI	KOSKI	SOILE	1985	LUENNOITSIJA
KARHU	TIMO	1996	KORISTEVEISTO	KOSKINEN	JAAKKO	1981-91	VIDEOKURSSI
KARLSTÉN	PEKKA	1991-92	VALOKUVAUSPIIRI	KOSKINEN	PENTTI	1989-90	SAKSA
KASVI	ARNO	1989-92	LUENNOITSIJA	KOSKINEN	TUIJA	1982-83	LUENNOITSIJA
KAUNELA	TEPPO	1986	AUTOILUKURSSI	KOSSILA	PENTTI	1981-83	LUENNOITSIJA
KAUNISTO	SARIKA	1998	TEATTERI-ILMAISU	KOVÁCS	MAGDOL	1990-91	MATKAILUKURSSI
KAUPPINEN	HANNU	1999-00	PSYKOLOGIA	KRIIKKU	MARTTI	1985-86	METSÄNHOITOKURSSI
KAUPPINEN	JAAKKO	2004-05	KITARANSOITTO	KUJANPÄÄ	TUULA	1973-81	LIIKUNTA

KUJANSUU	ULLA	1995-97	SAVI- JA KERAMIKKAPIIRI
KUKKANEN	KATRIIN	2004-05	LIIKUNTA
KUKKOLA	PÄIVI	1995-96	LIIKUNTA
KULMALA	MARJO	1985-86	LIIKUNTA
KULMALA	TUULA	1991-02	TEKSTAU
KULWANT	AHDAN	1997	INTIALAINEN KEITTIÖ
KURKA	PÄIVI	2003-04	TEKSTILIKERHO
KURKA	ULLA	1984-87	RUOTSI
KURKIJÄRVI	OUTI	2001-05	KERAMIKKA- JA SAVIPIIRI
KURKILEHTO	SIRPA	1997-01	SAVIPIIRIT,COUNTRY-TAN
KUUSILEHTO	LEA	1982-83	ITALIA
KUVAJA	AIRA	1998-99	RUOKAKURSSEJA
KYLÄ-LIUHALA	VIRVE	1982-83	JOOGA
KYRIAKOU	JAANA	2001-05	KREIKKA
KYYRÖ	HEIKKI	1983-84	OPISKELUTEKNIikka
KÄRKI	KATARI	1993-95	NÄYTELMÄPIIRI
KÄRPIJOKI	MARKET	1998-05	ENTISÖINTI JA VERHOILU
KÄRPIJOKI-ELON	KATRI	1996-00	LASTENTANSSI JA BALETT
KÄRPPÄ	IZABELL	2000-05	PIANONSOITTO
KÄRPPÄ	MARJAT	1989-90	POSLIININMAALAU
KÄYHKÖ	VENLA	2001-02	LASTENTANSSI
LAAKKONEN	KIRSTI	1990-95	PIANONSOITTO
LAAKSONEN	ASKO	1990-92	MATEMATIIKKA
LAAKSONEN	JUUSO	2003-05	PUU/METALLIP, MOPOK
LAHTI	HANNU	1999-02	MUSIIKKIRYHMÄ
LAHTINEN	ESKO	1990-91	LUENNOITSIJA
LAHTIVUORI	SATU	1991	VIITTOMAKIELEN KURSSI
LAHTONEN	RIITTA	1992-93	HOMEOPATIATURSSI
LAHTI	TIINA	1986-87	MUSIIKKI
LAHTI	TIMO	1989-90	MUSIIKKI
LAHTINEN	MARJAT	1982-83	LIIKUNTA
LAHTINEN	MAUNO	1975-84	AUTOILUKURSSI
LAIN	RISTO	1985	LUENNOITSIJA
LAINEN	MARJA-L	1984-86	PERHEPÄIVÄHOITOKURSS
LAIN	EIRA	1974-80	SIENIKURSSI
LAIN	ELIISA	2002-05	LIIKUNTA
LAIN	RAIJA	1993-97	POSLIININUKKEKURSSEJA
LAKANEN	TIIA-RIIK	1997-00	ENGLANTI
LAKSIO	KIRSI-MA	2001-05	TIFFANY
	MARJA-LI	1983-02	POSLIINI, SAVI, PUULLEMA

LAKSIO	PETRI	1991-96	METALLITYÖT
LALLI	JUHA	2004	JÄRJESTYKSENVALVOJAN
LAMMINPÄÄ	MARJA-R	1989	KIRJANPITOKURSSI
LAPPALAINEN	LEENA	1981-82	KOTIAVUSTAJAKURSSI
LAPPALAINEN	PASI	2004	TEATTERITYÖN KURSSI
LARTE	TAPIO	1985	LUENNOITSIJA
LAUKOLA	LEE	1992-95	VIIHDEKUORO
LAURÉN	HILKKA	1982	PAINONPUDOTUSKURSSI
LAURI	HANNA	2001-02	BALETTI
LAURIKAINEN	EIJA	1985-86	PERHEPÄIVÄHOITOKURSS
LAUTTAMUS	JUHANI	1997	MUSIIKIN ATK
LEHTI	MARTTI	1984	LUENNOITSIJA
LEHTINEN	MATTI	1980-81	LUENNOITSIJA
LEHTINEN	SEPPO	1975-81	TYÖTEKNIikka
LEHTIÖ	PEKKA	1980-85	ATK-KURSSI
LEHTONEN	AAPO	1988-89	LUENNOITSIJA
LEHTONEN	ANNE	1988	VENÄJÄ
LEHTONEN	ULLA	1984-88	PERHEPÄIVÄHOITOKURSS
LEHTOSUO	PÄIVI	1994-03	VIULUNSOITTO
LEPPÄ	HENRI	2004-05	KITARANSOITTO
LEPPÄKOSKI	IRMELI	1988-90	LUENNOITSIJA
LEPPÄNEN	ANSSI	2003-05	BÄNDIKURSSEJA
LESKINEN	HENNA	1992-94	KONEKIRJOITUSKURSSI
LESKINEN	PIRJO	1981-85	PERHEPÄIVÄHOITOKURSS
LINDBERG	MIKKO	1986-90	ATK-KURSSI
LINDGREN	JAANA	2004-05	ENGLANTI
LINDGREN	KRISTIN	1988-89	ENGLANTI
LINDQVIST	HELENA	1984-89	POSLIININMAALAU
LINDQVIST	LEENI	1984-88	PERHEPÄIVÄHOITOKURSS
LINDROOS	MIA	2003-04	LIIKUNTA
LINDSTRÖM	ANNIKA	1992-93	MUSIIKKI
LINNAINMAA	HEIKKI	1985	LUENNOITSIJA
LINTULA	RIIKKA-M	2003-04	KÄDENTAITOJEN KERHO
LIPASTI	ROOPE	1991-93	LUOVA KIRJOITTAMINEN
LOHIKOSKI	PEKKA	1994-99	PUUTYÖT
LOHIKOSKI	TOMI	1993-96	PUUTYÖT
LOHILUOTO	RITVA	1979-05	JOOGA,TAIDEKOU, LIIKUN
LOHTAJA	SINIikka	1983-85	KUVALLINEN ILMAISU
LOISA	SEPPO	1986-91	PUUTARHAKURSSI
	TAPANI	1994-95	PERHOKALASTUS

LOISKE			
LONKA			
LOUNA			
LUSENIUS			
LUOMA-AHO			
LUTTINEN			
LUUKKALA			
LUUKKO			
LUUKKONEN			
LYHTEILÄ			
LÄHTEENMÄKI			
LÄNNE			
LÄNNE			
LÄNSIPII			
MAHLAMÄKI			
MAIJALA			
MAKO			
MALIN			
MALKAMÄKI			
MALMELA-LIPPO			
MANDEROOS			
MANNINEN			
MANNSTEN			
MANSIKKANIEMI			
MARKKULA			
MARTTI			
MARTTILA			
MARTTINEN			
MARTTINEN			
MATARMAA			
MATTILA			
MATTLAR			
MAUNULA			
MECKLIN			
MELEK			
MELLANEN			
MERENLUOTO			
METSÄLÄ			
METSÄ-TOKILA			
METTALA			
KIMMO	2001-02	ATK-KERHO	
HENNARI	1983-84	LUENNOITSIJA	
KEIJO	1977-05	HARMONIKKA	
SIRKKA-L	1989	LUENNOITSIJA	
MINNA	1991-93	ENGLANTI	
RAUNO	1978-80	SUKUTUTKIMUSKURSSI	
VEIKKO	1979-94	PUUTYÖT	
YLERMI	2001-05	LAIVURIKURSSEJA	
SATU	1985-93	VIIHDEKUORO	
HENNA	1995-00	VATSATANSSI	
OSSI	1983-88	PERHEPÄIVÄHOITOKURSS	
MARIAN	1990-05	TORVISOITTO	
MARKUS	1994-05	PIANONSOITTO	
MARJO	1990-91	ESPANJA	
SINIKKA	1980-85	LIIKUNTA	
HANNA	1999-02	KASVATUSTIEDE	
MATTI	1993-00	PIANONSOITTO	
VESA	1999-04	PIENOISMALLIKERHO	
VARPU	1990	SISUSTUS	
SEIJA	1997	KIELIOPPIKERTAUS	
SIRPA	1989-97	LIIKUNTA	
TOIVO	1979-81	SAARISTOLAIVURIKURSSI	
SYLVA	1989	LIIKUNTA	
HANNU	1985	LUENNOITSIJA	
ANITA	1973-81	KÄSITYÖ	
TARJA	1986	ATK-KURSSI	
HELPI	1980-86	LIIKUNTA	
ERKKI	1982-84	MUSIIKKI	
KAARINA	1980-81	KÄSITYÖ	
PAULA	1984-85	JOOGA	
MIKKO	1990-96	LAIHDUTUSKURSSEJA	
RITA	1985	LUENNOITSIJA	
PINJA	2004-05	SAKSA	
MIRVA	1997	LIIKUNTA	
MAZICI	1983-85	ASKARTELUKURSSI	
RAIJA	2003	DEMENTIA	
KAARINA	1989	LUENNOITSIJA	
RISTO	1991	VALOKUVAUSKURSSI	
KALEVI	1994-95	KAUPAN PERUSTEET	
KALERV	1990-01	LAIVURIKURSSEJA, VIRO	

METZ			
MIETTINEN			
MIIKKULAINEN			
MONNONEN			
MOUKOLA			
MUSTAKALLIO			
MUUKKONEN			
MYKKÄNEN			
MYKRÄ			
MÄENPÄÄ			
MÄENPÄÄ			
MÄKELÄ			
MÄKELÄ			
MÄKELÄ			
MÄKI			
MÄKI			
MÄKI HARJU			
MÄKILÄ			
MÄKINEN			
MÄKINEN			
MÄKINEN			
MÄKINEN			
MÄKINEN			
MÄKITALO			
MÄKYNEN			
MÄLKÖNEN			
MÄMMELÄ			
MÄNTSÄLÄ			
MÄNTYLÄ			
NIEMELÄ			
NIEMELÄ			
NIEMELÄ			
NIEMELÄ			
NIEMELÄ			
NIEMELÄINEN			
NIEMI			
NIEMI			
NIEMINEN			
NIEMINEN			
PAUL	1996-98	ENTISÖINTI	
JOUKO	2003-05	TIETOKONEPELIKURSSIT	
MARJA	1991-93	SAKSA	
ELINA	1991	RUOTSI	
ANNE-M	1996-97	MUSIIKKILEIKKIKOULUT	
MARJA	1997-98	PIANONSOITTO	
REIJO	1981	LUENNOITSIJA	
ARTO	1974-86	PUUTYÖT	
JUKKA	1985-87	PUUTYÖT	
MARJA	1984-85	OPASKURSSI	
REIJO	1982-86	AUTOILUKURSSI	
HILKKA	1986	LUENNOITSIJA	
JAANA	1990-91	ENGLANTI	
JARI	1999-00	LIIKUNTA	
KIRSI	1989-90	VIITTOMAKIELEN KURSSI	
MATTI	1981-83	LIIKUNTA	
NIINA	1981-82	LIIKUNTA	
MAUNO	1986	LUENNOITSIJA	
SARI	1999	LIIKUNTA	
EIJA	1980-81	KÄSITYÖ	
MAURI	1984-85	METALLITYÖT	
PEKKA	1983-84	ATK-KURSSI	
SEPPO	1992	LUENNOITSIJA	
PETTERI	1986-88	TEKSTÄUSKURSSI	
HANNA	2004	LIIKUNTA	
REIJO	1985-86	ATK-KURSSI	
MARJAT	1982-88	PERHEPÄIVÄHOITOKURSS	
PAULA	2000-05	PIANONSOITTO, LAULU	
TUIJA	1982-89	KOTITALOUSKURSSI	
MAIJA	1994-95	ATK	
ARI	1976-85	LIIKUNTA	
ARJA	1979-05	LIIKUNTA, ENGLANTI, KEHI	
NADINE	1997-98	RANSKA	
SOILI	1974-81	PERHEPÄIVÄHOITOKURSS	
TOUKO	1986	LUENNOITSIJA	
ANNE	2000-01	KASVATUSTIEDE	
ARTO	1988-90	PUUTYÖT	
MARKKU	1990-91	LUENNOITSIJA	
MATTI	2003-04	PIENOISMALLIKERHO	
MIRJA	1989-93	ASKARTELUKURSSI	

NIITTYNEN	HELI	2000-03	ITALIA
NIKKANEN	MAARIT	1980-87	LIIKUNTA
NISSINEN	OUTI	2003-04	VIIHDEKUO, PIANONSOITT
NORDBLOM	MARJA	1994-05	PIANO, HUILU, LAULU
NORELMA	MERVI	1980-82	LIIKUNTA
NORDGREN	ESA	1988-05	MIESKUORO
NORDLING	TERESE	1997-98	RUOTSI
NUMERLA-TOIVO	SANNA	2004-05	OSAAVA SENIORI
NUOTTAMO	ANNI	1979-83	POSLIININMAALAUUS
NURMELA	SAMI	1992-95	ATK
NURMI	LEENA	1990-91	PUUTYÖT
NURMINORO	RITVA	1980-82	KIRJALLISUUSPIIRI
NUTTUNEN	TARJA	2004-05	RUOKAKURSSI
NYGREN	KENNET	1994-96	RUOTSI
NÄRVI	MIKA	1987	LUENNOITSIJA
OINAANOJA	REIMA	1983-86	LIIKUNTA
OIVANEN	TIINA	2002-03	NÄYTELMÄKERHO
OJANEN	ARTO	1997	ATK
OJANEN	JUKKA	1995-97	TIETOJENKÄSITTELY
OJARANTA	ESKO	1980-81	LUENNOITSIJA
OKSALA	KAIJA	1990	ASKARTELUKURSSI
OKSANEN	ANTERO	1980-84	LUENNOITSIJA
OKSANEN	ELIISA	1981-82	KOTIAVUSTAJAKURSSI
OKSANEN	JONNA	2003-05	KERAMIikka JA SAVI
OLLILA	KIRSI-MA	1981-83	NÄYTELMÄPIIRI
ORRE	VIENO	1982-83	LUENNOITSIJA
OSMO	SATU	1995-96	RUOTSI
PAAKKI	ERKKI	1987	VIDEOKURSSI
PAATERO	HANNA	2005	TEATTERI-ILMAISU
PAAVOLA	HANNA	1986-88	ITALIA
PAKARINEN	SATU	1983,94	OMPELU
PALMROOS	KALLE	1984-85	OPASKURSSI
PARKKINEN	KERTTU	1987	KÄSITYÖ
PARVELAHTI	IRA	2001-04	SAKSA
PAUKKU	TUULA	1986-87	TERVEET ELÄMÄNTAVAT
PEARCE	STEVEN	1986	ENGLANTI
PEHRSSON	ARNA	1981	LIIKUNTA
PELKONEN	PIA	1997-99	ITALIA
PELTTARI	MINNA	1991-01	LIIKUNTA
PENNANEN-SUSI	MARJO	1980-86	PERHEPÄIVÄHOITOKURSS

PENTTI	MARJA-LI	1983-88	PERHEPÄIVÄHOITOKURSS
PENTTI	NINA	2001-05	KÄDENTAITOJEN KERHO
PÉREZ	OSCAR	1999,04	ESPANJA
PERÄLÄ	ESKO	1988	LUENNOITSIJA
PERÄLÄ	HELI	1980-81	SUKUTUTKIMUSKURSSI
PESSI	PIA	1999-01	LASTEN ENGLANTI
PETTERSSON	MARJAT	1987	LUENNOITSIJA
PEURLA	KLAUS	1986	LUENNOITSIJA
PIETILÄINEN	PAULI	1979-81	LVI-TEKNIikka
PIETARINEN	JUHANI	1986	LUENNOITSIJA
PIIROINEN	RIIKA	1996-00	RUOTSI
PIKKARAINEN	AULI	2005	PUUTARHAKURSSI
POIKELA	ESKO	1986-98	LIIKUNTA., ATK
POIKELA	PÄIVI	1998-05	ENGLANNIN KERHOT
POSIO	LEENA	1986	PERHEPÄIVÄHOITOKURSS
POSIO	SEPPO	1982-83	TANHUPIIRI
PUIKKONEN	ALBERT	1983-89	SAARISTOLAIVURIKURSSI
PUISTONEN	KAI	1995-97	KÄSITYÖPAJA
PULKKINEN	RIIKKA	1997-98	LIIKUNTA
PURO	OUTI	1999-00	KUVATAIDE, SAVITYÖ
PURSIAINEN	SARI	1994	SUKUTUTKIMUSKURSSI
PUTKONEN	HANNA	1984-86	VIITTOMAKIELEN KURSSI
PUUSA	ANTERO	1985-87	PERHEPÄIVÄHOITOKURSS
PYYSALO	RIITTA	1982-88	PERHEPÄIVÄHOITOKURSS
PYÖLI	PIRKKO	1984-96	PITSINNYPLÄYS
PÄÄKKÖNEN	KAUKO	1989	MALLI
RAHUNEN	KIMMO	2004-05	KITARANSOITTO
RAJALA	SAMI	1999-00	KITARANSOITTO
RAJALIN	LEENA	1991-92	LIIKUNTA
RANNIKKO	PIA	1999-02	LUOVA TANSSI
RANTA	ANJA	1982-83	PERHEPÄIVÄHOITOKURSS
RANTA	ANNE-M	2003	TEKSTIILITYÖKERHO
RANTA	VILHO	1986	LUENNOITSIJA
RANTALA	HANNA	1982-83	LIIKUNTA
RANTAMÄKI	SATU	2002-03	VIITTOMAKIELI
RANTANEN	MATTI	1982-84	LUENNOITSIJA
RANTANEN	PENTTI	1977-83	VALOKUVAUSKURSSI
RANTANEN	TIMO	1984	ATK-KURSSI
RANTAPERE	KAARINA	1981-84	TANHUPIIRI
PASI	TUULA	1980-81	LUENNOITSIJA

RAUHALA	TAISTO	1988-95	PUUTYÖT
RAUHAMAA	RAISA	1980-83	NÄYTELMÄPIIRI
RAUNIO	EEVI	1995-96	ENTISÖINTI
RAUVOLA	LEA	1979-82	LIIKUNTA
RAUVOLA	TIMO	1974-85	TANHUPIIRI
RIKALA	ANNA-LII	1983-91	KUVALLINEN ILMAISU
RIKALA	AIMO	1983-84	LUENNOITSIJA
RINNE	LIISA	2003-05	PAJUKURSSIT
RISKI	ERJA	1982-83	LIIKUNTA
RITVO	PÄIVI	1997-99	KASVATUSTIEDE
RJABOVA	ANNA	1995-96	VENÄJÄ
ROIHA	HEIKKI	1980-81	HITSAUS
ROIVAS	MARJO	1982-85	JAZZ-BALETTI
ROSELLI	ESKO	1987-91	ENSIAPUKURSSI
ROUNA	MAARIT	1997-05	ENGLANTI
ROUSI	LAURA	1993-94	KUVATAIDE
ROUSKU	NINA	1986-93	LIIKUNTA
ROUSKU	RIKU	1985-86	TANHUPIIRI
RUOHONEN	SARI	1990	LUENNOITSIJA
RUOHONEN	SIRPA	1992-93	RUOKAKURSSI
RUONTI	LIISA	1986	TANHUPIIRI
RUUSUNEN	ANNE-M	1988-89	VIITTOMAKIELEN KURSSI
RYTKÖNEN	HANNU	1985-86	METSÄNHOITOKURSSI
RYÖKÄS	ESKO	1981-82	LUENNOITSIJA
RÄIKKÄ	IRJA	1978-81	NÄYTELMÄPIIRI
RÖNNEMAA	EEVA-LII	1985-90	KÄSITYÖ
SAARI	TUIJA	1992-95	LIIKUNTA
SAARIKOSKI	MINNA	2001-02	LASTEN ENGLANTI
SAARINEN	ANNELI	2005	TYYLIKURSSI
SAARNI	TUULIKKI	1989-97	NÄKÖVAMMAISET, SAVIPII
SAHA	JAANA	1989-90	KÄSITYÖ
SAHLSTEN	EILA	1989-91	POSLIINIMAALAU
SALMELA	ESA	2002-05	LIIKUNTA
SALMI	KIRSI	2000-01	TEKSTIILITYÖKERHO
SALMINEN	EEVA	1985	RUOTSI
SALO	JARI	1985-86	LIIKUNTA
SAMSTEN	RAILI	1982-84	NÄYTELMÄPIIRI
SAMUELSSON	KEIJO	1982-83	LUENNOITSIJA
SAMUELSSON	MIA	1994-95	PUKUOMPELUKURSSI
SARA	EVA	1987	LUENNOITSIJA

SARALEHTO	LEENA	1982-85	PERHEPÄIVÄHOITOKURSS
SAREILA	HANNA	2005	LIIKUNTA
SARI	HASAN	1981-95	KERAMIikka JA SAVI
SARIOLA-VAARI	ERJA	1982-87	PERHEPÄIVÄHOITOKURSS
SAROSTO	EIJA	1988-89	ENGLANTI
SATOMAA	ANNA-M	1996-99	PIANONSOITTO, LAPSIKU
SATOMAA	JAAKKO	1997-98	TRUMPETTI
SAURUS	OLAVI	1978-89	MUSIIKKI
SAVELA	PAULA	1989-90	LUENNOITSIJA
SAVOLAINEN	VIRPI	1991	VIITTOMAKIELEN KURSSI
SAVONEN	SIRKKA-L	1981-86	PAINONPUDOTUSKURSSI
SELL	LEO	1982-83	PERHEPÄIVÄHOITOKURSS
SELONEN	SILJA	1992-94	ENTISÖINTI
SEPPINEN	ANNA	2001-02	LIIKUNTA
SEPPÄ	PIRKKO	1980-81	LIIKUNTA
SEPPÄLÄ	ANNELI	1980-87	PITSINNYPLÄYS
SEVÓN	MARJO	1988-90	ITALIA
SIITONEN	LEENA	1996-97	TIETOKONEKURSSI
SILVANTI	PIRJO-RII	1997	ENTISÖINTI
SILVER	MIKKO	1985-88	MEHILÄISHOIDON KURSSI
SINERVÄ	JAANA	1990-91	LIIKUNTA
SIMONEN	OIVA	1982-85	PERHEPÄIVÄHOITOKURSS
SIPIÄ	KEIJO	1998-01	ATK, RUMPUJENSOITTO
SIPOLA	MARJA	1996-97	LIIKUNTA
SMEDS	EIJA	2003-05	ERITYISPEDAGOGIIKKA
SMOLANDER	RITA	1996-05	MUSIIKKILEIKKIKOULUT
SOINI	MARTTI	2000-05	PUUTYÖT
SOINRANTA	JANNE	1989-90	MUSIIKKI
SOTAMAA	HENRII	1994-97	ENGLANTI
STEVENSON	ALISTAIR	2005	ENGLANTI
SULKAKOSKI	LIISA	1992-93	HOMEOPATIAKURSSI
SUMA	ARJA	1995-96	RUOKAKURSSI
SUOMALAINEN	MATTI	1998-99	LIIKUNTA
SUOMINEN	NINA	2003-04	ILMAISUTAITO
SYRJÄSUO	ULLA	1985-92	KUVALLINEN ILMAISU
TAIMEN	PIRKKO	1984-88	PERHEPÄIVÄHOITOKURSS
TAKALA	PETRA	1999-01	LIIKUNTA
TAKKU	HARRI	1995-97	KUNTONYRKKEILY
TAMPIO	KATJA	2003-05	BALETTI, JOOGA
TANELI	JUHANI	1990-91	LUENNOITSIJA

TANSKANEN	PIRKKO	1983-84	KIRJANPITOKURSSI
TAPONEN	SINIKKA	1984	NUORISO-OHJAAJAKURSS
TARMI	SEPPO	1982-83	LUENNOITSIJA
TATTI	TERTTU	1991-95	ENGLANTI, ESPANJA
TAURIAINEN	TAUNO	1986-88	KUVALLINEN ILMAISU
TENHOSAARI	ANJA	1980-89	TEKSTIILITYÖ
TERVAHARTIALA	KAIJA	1973-91	LIIKUNTA
TERVAHARTIALA	KEIJO	1974-79	MUSIIKKI
TERVAHARTIALA	MARKKU	1981-82	SAARISTOLAIVURIKURSSI
TERVAHARTIALA	MATTI	1981-89	FILMIPIIRI
TERÄVÄ	KEIJO	1990-92	ATK-KURSSI
TERÄVÄ	GUNNEL	1983-87	ENSIAPUKURSSI
TETRI	IRMA	1986-04	KUVALLINEN ILMAISU
TEURI	SAMI	2000-01	SÄHLYKERHO
TIILIKAINEN	NADJA	1975-82	VENÄJÄ
TIRRONEN	TUOMO	1999-04	KITARANSOITTO
TISSARI	PIA	1997-98	NÄYTELMÄPIIRI
TOIVOLA	MARJA	1989-90	KONEKIRJOITUSKURSSI
TOIVOLA	RAUNO	1985	NÄYTELMÄPIIRI
TOIVONEN	EINO	1980-96	FILMIPIIRI, PUUTYÖT
TOIVONEN	MARINA	1995-04	LIIKUNTA
TOIVONEN	SELI	1993-94	ENSIAPUKURSSI
TOIVONEN	VEERA	2002-04	RANSKA
TOLA	HEINI	1981-83	NÄYTELMÄPIIRI
TOLVANEN	AIRA	1998-99	KASVATUSTIEDE
TOPULI	TERTTU	1990-92	KUKKASIDONTAKURSSI
TORIKKA	SEPPO	1990-91	LUENNOITSIJA
TORRES-HUHTA	JULIA	1998-00	LATINOTANSSI
TUNKELO	SIRPA	1989-90	VIITTOMAKIELEN KURSSI
TUOMINEN	ANNELI	2003-04	ILMAISUTAITO
TUOMINEN	ARTO	1986-88	TANHUPIIRI
TUOMINEN	HANNU	2003-04	MATKAILUKURSSI
TUOMINEN	MERJA	1980-81	TANHUPIIRI
TUOMOLA	MARJO	1996-04	LIIKUNTA
TUOVINEN	ANITTA	1989	SAKSA
TYNI-NUMMELIN	ANN-KAT	2003-05	RUOTSI
TÄHKÄPÄÄ	RAIMO	1996-00	PUUTYÖT
TÄHKÄPÄÄ	SARI	1992-97	SPR
TÄHTINEN	AARO	1984	LUENNOITSIJA
TÄHTINEN	KAARINA	1986-88	LIIKUNTA

ULVINEN	VARPU	1981	LUENNOITSIJA
UTRIAINEN	MARJAA	1987	LUENNOITSIJA
UUSI-HAKIMO	LAURI	1982-83	LUENNOITSIJA
UUSITUPA	TIMO	1980-04	TANHUPIIRI
VAARALA	TELLERV	1980-81	RUOTSI
VAHA	TOIVO	1982-83	LUENNOITSIJA
WAHL	SEPPO	1987	SÄESTYS
VAHVASELKÄ	JUSSI	1985-93	FILMIPIIRI
VAHVASELKÄ	TELLERV	1970-81	ENGLANTI
VAINIO	MARGIT	2004-05	IKONIMAALAUUS
VAINIO	TIINA	1993-94	KUVALLINEN ILMAISU
VAINIO	ULLA	2003-04	PIENOISMAALLIKERHO
VAKKURI	MIKA	2004	PERINTEISET KÄDENTAIID
WAKONEN	EVA	1986-90	UNKARI
VALDE	EERO	2002-05	KASVATUSTIEDE
VALKAMA	RAIMO	1974-95	JÄRJESTYSMIESKURSSIT
VALTA	MATTI	1983-84	VALOKUVAUSKURSSI
VALTANEN	LEA	1986-89	LIIKUNTA
VALTONEN	JANNE	1989-90	SAARISTOLAIVURIKURSSI
VALTONEN	MARJAT	1986-89	PAINONPUDOTUSKURSSI
VALTONEN	MARKO	1986-91	MUSIIKKI
VALTONEN	TIMO	1981-82	NÄYTELMÄPIIRI
VANHALA	LEENA	1989-90	PUUTARHAKURSSI
VANNE	VARPU	1989-91	TEKSTIILITYÖ
VARHO	SUSANN	1991	VENÄJÄ
VARVIKKO-METS	PÄIVI	1990	TEKSTIILITYÖ
VASAMA	LENI	1982-85	ASKARTELUKURSSI
VEIJALAINEN	LIISA	1982-93	LIIKUNTA
VENHO	SARI	1994-02	KITARANSOITTO
VENÄLÄINEN	HILKKA	1985-86	LIIKUNTA
VESA-RANTALA	IRMELI	1979-81	PERHEPÄIVÄHOITOKURSS
VESELKOV	LEENA	1988-89	MALLI
VIEMERÖ	NONNA	2000-01	VATSATANSSI
VIINIKAINEN	LIISA	1982-83	TANHUPIIRI
VIITALA	TIMO	1990	LUENNOITSIJA
VIITANEN	AULI	1983-92	TANHUPIIRI
VIITANEN	KALEVI	1974-92	SÄESTYS
VIITANIEMI	JUKKA	1973-82	ENGLANTI
VILEN	ARI	2002-05	SUKUTUTKIMUSKURSSI
VILJANEN	NIINA	1993-95	LIIKUNTA

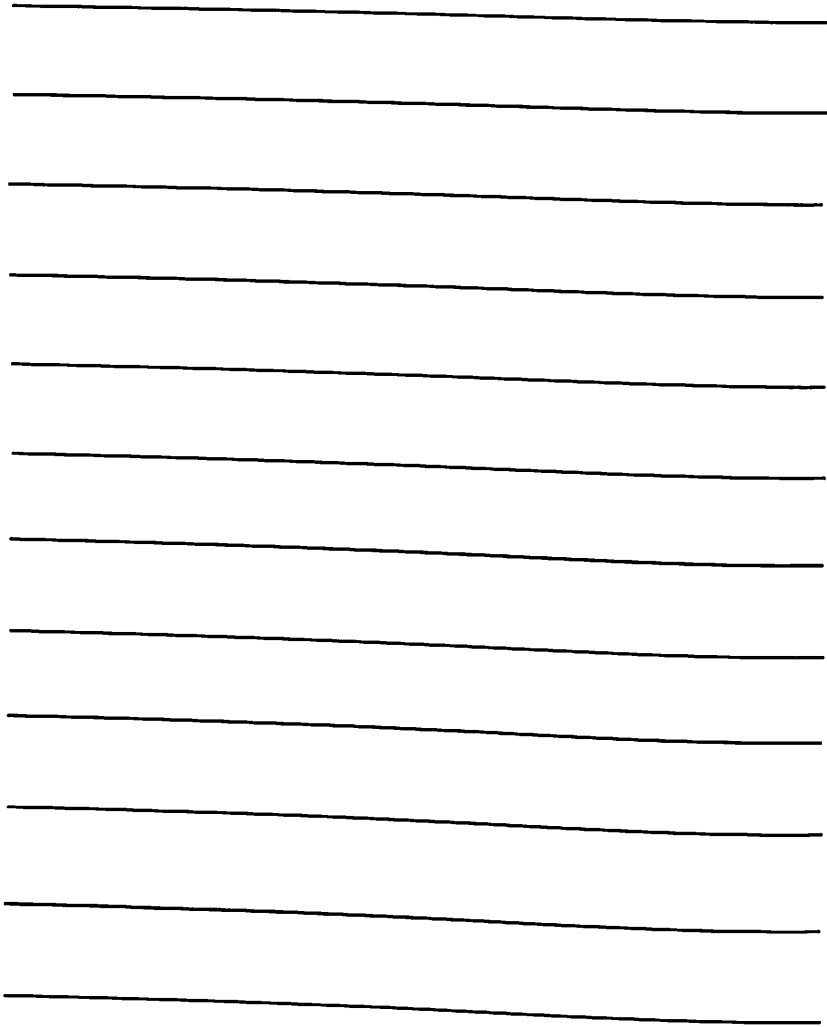
WILLGREN	RAIMO	1970-80	METALLITYÖT
WILMI	INKERI	1980-81	VIITTOMAKIELEN KURSSI
VIRNALA	SINI	2003-05	ITALIA
VIROLAINEN	MARKKU	1997	KIRJANSIDONTA
VIRTANEN	ANNE	1982-86	LIIKUNTA
VIRTANEN	JUHANI	1993-95	KORUKIVIKURSSI
VIRTANEN	KARI	1983-84	SÄESTYS
VIRTANEN	RITVA	2003-05	LIIKUNTA
VIRTANEN	TATU	1990-95	LAIVURIKURSSIT
VIRTANEN	TIMO	1998-99	KITARAN JA KANTELEEN S
VIRTANEN	VELI-MA	1984-86	FILMIPIIRI
WRIGHT	LIISA	1999	YRTTIKURSSEJA
VUORINEN	KIRSI	1991-93	VIITTOMAKIELEN KURSSI
VUORINEN	SILJA	1997-05	PIANONSOITTO
VUORISTO	HENNA	2003-05	LIIKUNTA
VYYRYLÄINEN	PENTTI	1982	NÄYTELMÄPIIRI
WÄCK	ONNELI	1996-03	TEATTERIAJA LAUSUNTA
VÄHÄ-HAKULA	OLLI	1986	ATK-KURSSI
VÄLIMAA	JOOA-MA	2003-04	HUILUNSOITTO
VÄLIMAA	MARJAT	1982-84	ENSIAPUKURSSI
VÄLIMÄKI	HANNEL	1981-82	KOTIAVUSTAJAKURSSI
YKSPETÄJÄ	RAIMO	1980-99	SÄESTYS, ATK
YLINEN	HARRI	1992-05	LIIKUNTA, KESKUSTELUPII
YLINEN-RAUSCH	SYLVIA	1994-01	SAKSA
ÄÄRI	LEO	1987	LUENNOITSIJA
ÖSTLING	ANDERS	1989-90	MUSIIKKI

Lähteet ja kirjallisuus:

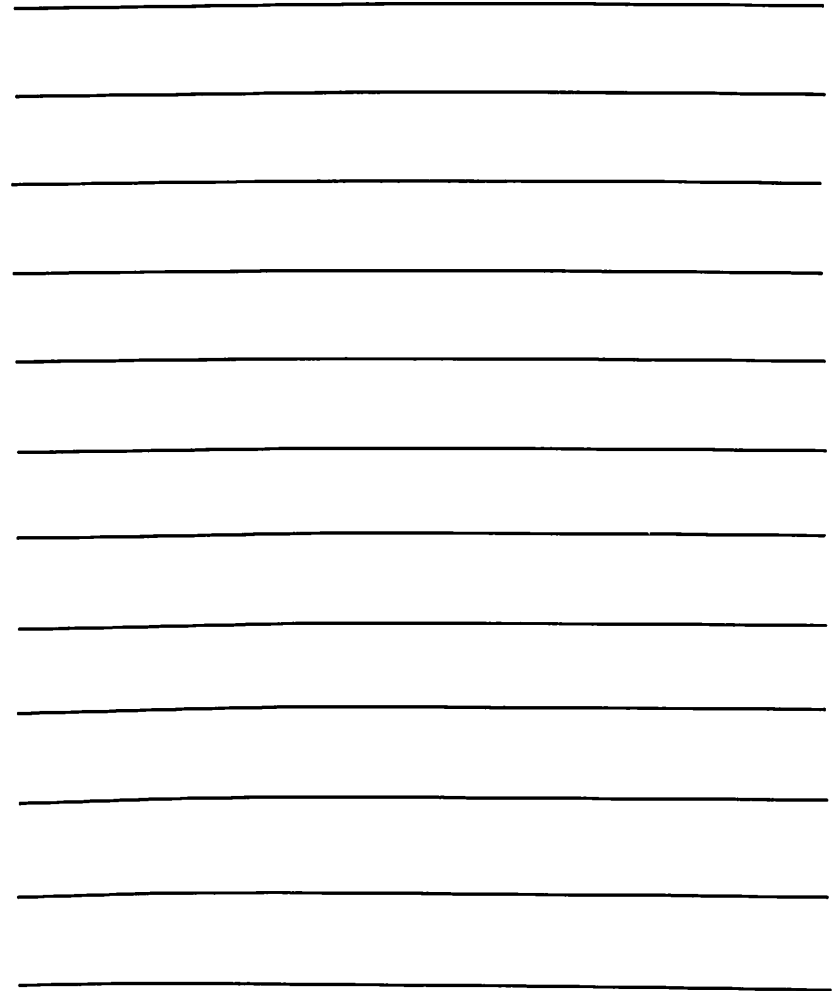
Liedon- Tarvasjoen kansalaisopiston johtokunnan pöytäkirjat
Paikallislehti Turun Tienoon vuosikerrat 1970-2005
Liedon kunnan eri hallintoelinten pöytäkirjat
Liedon-Tarvasjoen kansalaisopiston arkisto

Huuhka Kosti,
Kansalais- ja työväenopistotoiminnan historia 1899-1979, Gummerus 1990
Karjalainen Erkki,
Vapaan sivistystyön vaiheet, Oy Weilin+Göös Ab 1970
Karjalainen Erkki - Toiviainen Timo,
Suomen vapaan kansansivistystyön vaiheet, Weilin+Göös 1984
Klemelä Kirsi- Ojala Kristiina,
"Tää on tiedollinen ja taidollinen turvaverkko" Varsinaissuomalaisten
kansalaisopistojen asema, vaikuttavuus ja merkitys kuntapäätäjien,
opistojen rehtoreiden ja opiskelijoiden näkökulmasta, Turun kaupungin
painatusosasto 2002
Suistoranta Kari,
Liedon Historia 2 – vuodesta 1809 nykypäivään, Kirjapaino Grafia Oy
Turku 1988
Tauriainen Sari,
Turun suomenkielinen työväenopisto 1908-1998, Åbo Akademis tryckeri
Turku 2000
Toiviainen Timo,
Vapaan sivistystyön visiot, Yliopistopaino Helsinki 2002

MUISTIINPANOJA

A series of 14 horizontal lines, slightly slanted downwards from left to right, providing space for handwritten notes.

MUISTIINPANOJA

A series of 14 horizontal lines, slightly slanted downwards from left to right, providing space for handwritten notes.

MUISTIINPANOJA

A series of 12 horizontal lines for writing, positioned on the left side of the page.

